

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Matej Poljak

PRIMERJAVA VLOGE VOJAŠKIH SPECIALNIH ENOT SLOVENIJE IN
ZDA V SODOBNIH OBOROŽENIH SPOPADIH

Diplomsko delo

Ljubljana, 2008

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Matej Poljak

Mentor: asist. dr. Uroš Svetec

PRIMERJAVA VLOGE VOJAŠKIH SPECIALNIH ENOT SLOVENIJE IN
ZDA V SODOBNIH OBOROŽENIH SPOPADIH

Diplomsko delo

Ljubljana, 2008

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju dr. Urošu Svetetu za strokovno pomoč pri izdelavi naloge, prav tako doc. dr. Vladimirju Prebiliču in Katedri za obramboslovje za pomoč pri nabavi ustrezne kvalitetne literature.

Predvsem pa se zahvaljujem moji Poloni in Timoteju Ianu za vse ostalo.

Primerjava vloge vojaških specialnih enot Slovenije in ZDA v sodobnih oboroženih spopadih

Specialne enote so univerzalen vojaški pojav v svetu. Pomemben je način njihovega delovanja, zlasti na področju asimetričnega bojevanja, ki je predvsem v zadnjih desetletjih dobilo obeležja protiterorizma. V nalogi je poleg terminov, kot sta asimetrija in specialno bojevanje, predstavljen ustroj slovenskih in ameriških specialnih sil v povezavi z aktualnimi vojaškimi doktrinami. Primerjava obeh enot nam pokaže precejšnje taktično tehnične podobnosti, kar se je pokazalo tudi v načinu delovanja v Afganistanu. Samo področje ameriških in slovenskih vojaško-političnih doktrinarnih zadev pa se razlikuje v svojih temeljih, in to v razmerju ofenzivna-defenzivna doktrina. Slovenska doktrina je defenzivna, ameriška pa zlasti ofenzivna. Ključni rezultat diplomskega dela je spoznanje, da so nadaljnje reforme in izboljšave doktrinarnega sistema na področju specialnih sil v Sloveniji nujne, prav tako pa tudi konkretne reforme na področju slovenskih vojaških specialnih sil, kjer so ZDA s svojim sistemom specialnih sil in doktrinarnih dokumentov s tega področja delno lahko referenčni okvir.

Ključne besede: specialne enote, asimetrično bojevanje, vojaška doktrina.

Role comparison of Slovenian and American special forces in contemporary armed engagements

Special forces are a universal military phenomenon in the world. Important about them is especially the way of their engagements in asymmetric environment which can in last decades be named also as conterterrorism and antiterrorism. The Diploma contains terms such as asymmetric and special warfare and also Slovene and American special forces system, especially in connection with military doctrines. The comparison of both units shows us great similarity in tactical and technical fields which has also been shown in their way of engaging the opponent in Afghanistan. However there are important and fundamental differences in American and Slovene military-political doctrinaire affairs which can be briefly described as offensive-defensive doctrine. The Slovene doctrine is defensive whereas the American army doctrine can be briefly described as offensive. The key result in this Diploma is the awareness of how important further reforms in the Slovene doctrinaire system are as well as concrete improvements of Slovene special forces where the American model could be in some ways a good example.

Key words: special forces, asymmetric warfare, military doctrine.

KAZALO

1	UVOD	7
2	METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR.....	9
2.1	Opredelitev predmeta preučevanja in ciljev naloge	9
2.2	Hipoteze	9
2.3	Struktura diplomske naloge.....	10
2.4	Metode preučevanja	10
2.5	Temeljni pojmi	11
3	VOJAŠKE SPECIALNE ENOTE SLOVENIJE	15
3.1	Usposabljanje	16
3.2	Taktika.....	17
3.3	Naloge	18
4	VOJAŠKE SPECIALNE ENOTE KOPENSKE VOJSKE ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE.....	19
4.1	Usposabljanje	21
4.2	Taktika.....	22
4.3	Naloge	23
5	OBOROŽITEV IN OPREMA	24
5.1	Oborožitev in oprema SF in ESD v operaciji Enduring Freedom.....	24
6	AFGANISTAN – OPERACIJI ENDURING FREEDOM IN ISAF	26
6.1	Vloga zelenih baretk v operaciji Enduring Freedom v Afganistanu.....	27
6.1.1	ODA 555 proti talibanom.....	28
6.1.2	Zelene baretk in CIA na lovu za dokumenti Al Kaide	30
6.1.3	ODA 574 in Hamid Karzaj.....	30
6.1.4	Bitka za zapor Qala-e-Jangi	30
6.1.5	Bitka Tora Bora.....	31
6.1.6	Aretacije članov Al Kaide	33
6.1.7	Operacija Anakonda.....	33
6.1.8	Sklep o vlogi SF v Afganistanu.....	35
6.2	Vloga ESD v Afganistanu (SIKON ISAF 1)	36
7	VLOGA SPECIALNIH SIL PRI SOOČANJU Z ASIMETRIČNIMI GROŽNJAMI	38
8	VOJAŠKI DOKTRINI	40

8.1	Ameriška doktrina o vlogi in delovanju specialnih sil kopenske vojske (ARSOF)...	40
8.2	Slovenska doktrina o vlogi in delovanju specialnih sil kopenske vojske (ESD)	43
8.3	Doktrini v praksi.....	45
8.3.1	Ameriška specialna vojaška doktrina	45
8.3.2	Slovenska »specialna« vojaška doktrina	46
9	REŠITVE NA PODROČJU SPECIALNEGA IN ASIMETRIČNEGA BOJEVANJA	47
10	PRIMERJAVA ESD IN SF.....	48
11	PRIMERJAVA AMERIŠKE SPECIALNE VOJAŠKE DOKTRINE S SLOVENSKO VOJAŠKO DOKTRINO	54
12	SKLEP.....	56
13	LITERATURA.....	59
14	PRILOGE	61
	Priloga A: Oborožitev in oprema specialnih sil	61
	Priloga B: Struktura mednarodne brigade operacije ISAF v Kabulu.....	68
	Priloga C: Zemljevid operacije Anaconda	69

KAZALO TABEL

Tabela 10.1: Podobnosti in razlike med ESD in SF	51
Tabela 10.2: Aktivnosti ESD v SIKON ISAF in SF v operaciji Enduring Freedom.....	52

KAZALO SLIK

Slika 10.1: Organigram SF.....	49
Slika 10.2: Organigram ESD.....	50
Slika 14.1: Razlika med skokoma HALO in HAHO	66
Slika 14.2: Struktura mednarodne brigade operacije ISAF v Kabulu.....	68
Slika 14.3: Zemljevid operacije Anaconda	69

1 UVOD

Danes smo priča izjemno dinamičnemu varnostnemu okolju in vedno novim oblikam oboroženih spopadov. Ravno na podlagi aktualnih varnostnih trendov in napovedi strokovnjakov za v prihodnje, bi morale po mojem mnenju vojaške specialne sile pridobivati na pomenu in igrati vse bolj ključno vlogo v odzivanjih na zlasti asimetrične grožnje 21. stoletja, kot so terorizem, nestabilni politični režimi, organizirani kriminal in mnogi drugi. Pa je res tako?

Specialne enote so s svojim asimetričnim, nekonvencionalnim in specialnim pristopom k oboroženim spopadom v zgodovini vojskovanja vedno igrale pomembno vlogo.

Že na tem mestu je treba poudariti razlikovanje med pojmom specialna enota in posebna enota¹. Pri specialnih enotah gre namreč za kvalitetni preskok tako v usposobljenosti kot tudi pri opremljenosti za izvajanje zahtevnih nalog.

Ni naključje, da sem za eno izmed področij primerjave vzel vojaške specialne sile Združenih držav Amerike. Menim, da se slednje trenutno najbolj intenzivno ukvarjajo z najsodobnejšimi (vojaškimi) grožnjami in imajo za to razvit ogromen vojaški aparat na področju specialnega bojevanja. Po drugi strani ima Slovenija relativno kratko tradicijo oziroma zgodovino oblikovanja tovrstnih vojaških formacij. Na tem mestu se pojavi vprašanje, ali je v tako kratkem času mogoče vzpostaviti ustrezno raven kakovosti specialnih sil, kar je ena od odločilnih karakteristik tovrstnih enot. Kakovost pa je najlažje ugotavljati s primerjanjem slovenskih specialnih sil z najboljšimi in najbolj izkušenimi na področju nekonvencionalnega, specialnega in asimetričnega bojevanja.

Enota za specialno delovanje je edini predstavnik vojaških specialnih sil Slovenije. Za relevantno primerjavo med tovrstnimi slovenskimi in ameriškimi silami bo treba izbrati ustrezno konkurentko. Torej enoto, ki ima razvite podobne zmogljivosti za delovanje kot slovenska Enota za specialno delovanje (ESD). Pomembna aspekta ameriške specialne enote, ki jo bom primerjal s slovensko, sta torej pretežno kopensko delovanje (globinsko in/ali specialno izvidništvo, diverzije, desanti ipd.) in vključenost v vojaške misije na kriznih območjih, kot je Afganistan. Še najbolj relevantne enote za primerjavo se zdijo enote za specialne operacije kopenske vojske ZDA oziroma zelene baretke². Iskanje presečišča

---

¹ Medtem ko se posebne enote v najrazličnejših službah uporabljajo za posebne namene, njihovo osebje v kvalitativnem smislu ni bolje usposobljeno od rednih enot. Npr. posebna enota policije (PEP) je rekrutirana iz vrst pripadnikov policije, ki delo v njej opravljajo vzporedno z osnovnim poklicem.

² US Army Special Forces Green Berets

interesov, ki so nujni za primerjavo³ operativno taktičnih pa tudi strateških značilnosti in načinov uporabe teh enot, zna biti težavno, saj imajo Združene države velikokrat različne varnostno politične interese in cilje kot Slovenija. Menim, da so ameriški interesi precej bolj individualni oziroma ožje koalicijski (npr. t. i. koalicija voljnih), medtem ko Slovenija uporabo svojih specialnih sil precej pogojuje tudi s članstvom v mednarodnih integracijah, zlasti v zvezi Nato.

Raziskal bom vključenost obeh v vojno v Afganistanu od leta 2001 naprej. Pri analizi delovanja v Afganistanu bom poskušal ovrednotiti pomen specialnih enot v sodobnem varnostnem okolju, njihovo vlogo v sodobnih oboroženih bojih in vojnah. Na tem mestu bi rad poudaril, da pričakujem določene razlike med vlogo slovenskih in ameriških specialnih sil na teh območjih, kar bi potrdilo moje domneve o razlikah nasploh.

Kaj je torej primerljivo med specialnimi silami ZDA in Slovenije?

Zagotovo metode dela, torej taktika, specialna oborožitev in oprema, vključenost v mednarodno varnostno okolje in prikritost delovanja širši javnosti pa tudi drugim delom oboroženih sil.

Vprašanje pa je, ali je primerljiv cilj delovanja, torej naloge (deklarirane in dejanske) obeh skupin. Klasifikacija nalog specialnih sil je zelo široka. Moja bo temeljila na povzetku razvrstitev nalog, kot jih navajajo mnogi strokovnjaki s tega področja. Na tem, po mojem mnenju ključnem področju razlikovanja med obema preučevanima skupinama, pričakujem še največ razlik. Razlike pričakujem tudi v načinu delovanja v vojaških operacijah na kriznih žariščih in globalnem (strateškem) dosegu delovanja oziroma področju interesov. Menim pa, da do teh razlik, v kolikor obstajajo, prihaja zlasti zaradi političnih in ne zaradi drugih (taktičnih, tehničnih itd.) razlogov.

Naloga je specifične vojaške narave, vendar v njej ne bodo prisotni zgolj ozko vojaška problematika in termini, temveč bo prehajala tudi v (mednarodno) politično sfero, saj se moramo zavedati, da so politika in oborožene sile (v mojem primeru specialne enote) tesno povezane. Posledično moramo razloge za določen način delovanja, organiziranja in konec koncev tudi samega obstoja oziroma formiranja neke določene vojaške specialne enote velikokrat povezati tudi ali zgolj s politiko. Še boljše, z geopolitiko. Vendar o tem več v nadaljevanju.

---

³ Torej primerjava delovanja v posameznih operacijah. Gre za študije primerov.

2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 *Opredelitev predmeta preučevanja in ciljev naloge*

V nalogi se bom posvetil primerjavi vojaških specialnih enot Slovenije in ZDA s ciljem opredelitve vloge in uporabnosti specialnih sil v sodobnem času. Teoretični primerjavi specialnih sil bo sledila primerjava delovanja v praksi. Ovrednotil bom delovanje slovenskih in ameriških specialnih sil na misijah v Afganistanu od leta 2001 naprej, prikazal podobnosti in razlike ter jih pojasnil.

Doktrinarne primerjave v drugem delu naloge bodo imele namen prikaza strokovne podlage, ki jo imajo specialne sile za svoje delovanje, pa tudi trenutna razmišljanja vojaških strokovnjakov na področju asimetričnega in specialnega bojevanja. Cilj bo tudi ugotoviti, v kolikšni meri se doktrina prilagaja praksi ali pa poskuša narediti nasprotno in praksi vsiljevati neke ustaljene ali celo zastarele načine delovanja.

2.2 *Hipoteze*

Prva glavna hipoteza: Način delovanja slovenskih in ameriških specialnih enot pri zagotavljanju nacionalne in mednarodnega varnosti je, kljub podobni strukturi enot, različen.

Izvedena hipoteza: *Slovenske specialne sile so v misiji ISAF v Afganistanu opravljale bistveno drugačne naloge kot ameriške specialne sile v operacijah v Afganistanu od leta 2001 naprej.*

Druga glavna hipoteza: Ameriška vojaška doktrina o uporabi vojaških specialnih sil je bolj ofenzivno naravnana kot slovenska.

Izvedena hipoteza: Ameriška specialna vojaška doktrina služi predvsem individualnim nacionalnim interesom, medtem ko slovenska doktrina zunaj nacionalnih meja predvideva zlasti delovanje pod okriljem nadnacionalnih varnostnih struktur.

2.3 Struktura diplomske naloge

V nalogi se bom posvetil primerjavi vojaških specialnih enot in njihovemu vključevanju v sodobno varnostno okolje s ciljem opredeliti vlogo specialnih sil v sodobnem času.

Uvodu bo sledila razlaga temeljnih pojmov, ki se bodo v nalogi bodisi pogosto pojavljali bodisi so ključnega pomena za razumevanje celotne problematike in ciljev naloge. Med temeljne pojme bom uvrstil tudi klasifikacijo nalog vojaških specialnih sil, kjer bom natančneje definiriral posamezne zvrsti delovanja.

Sledila bo analiza slovenskih specialnih sil, nato pa še ameriških. Analiza bo v več nivojih oziroma večstopenjska (od splošnih k konkretnim karakteristikam). Primerjane karakteristike si bodo sledile v naslednjem vrstnem redu: *tradicija, usposabljanje, taktika, naloge, v posebnem poglavju pa specialna oborožitev in oprema ter vključenost v mednarodno varnostno okolje, kar bo zlasti cilj drugega dela*. Zavedam se, da gre za obsežne teme, zato bom v vseh karakteristikah izpostavljaj ključne zadeve s ciljem osredotočenja na drugi del naloge. S tem bom že opravil del primerjave slovenskih in ameriških specialnih sil, zlasti v teoretičnem smislu.

V drugi polovici naloge bom začetne teoretične pridobitve o lastnostih preučevanih specialnih vojaških sil preveril na konkretnih vojaških operacijah, v katerih so delovale v zadnjih letih, in ugotavljal podobnosti in razlike med teorijo in prakso, torej ali enote delujejo v skladu z njihovo deklarirano dejavnostjo ali posegajo izven svojih pristojnosti ali pa opravljajo le ozek spekter izmed njim (teoretično) namenjenih nalog.

Zadnji del naloge bo obsegal primerjavo ameriške in slovenske vojaške in/ali obrambne doktrine, zlasti na področju nekonvencionalnega, asimetričnega in specialnega bojevanja ter boja proti terorizmu. Vse naštetu bo obravnavano z vidika uporabe vojaških specialnih sil.

2.4 Metode preučevanja

Ena izmed metod, ki jih nameravam uporabiti pri pripravi diplomske naloge, bo analiza vsebine. Analiziral bom izbrano literaturo, zlasti knjige in znanstvene članke, ki obravnavajo problematiko ustreznih vojaških specialnih sil in njihovega vključevanja v nekonvencionalne asimetrične vojaške spopade. Uporabil bom tudi primerjalno metodo, zlasti pri primerjavi obeh specialnih sil in njunega vključevanja v določene vojaške misije oziroma operacije in ko bom poskušal prikazati podobnosti, razlike, trende in podobno.

2.5 Temeljni pojmi

1. **Specialno delovanje** je način bojnega delovanja, ki ga izvajajo posebej izbrane, opremljene, organizirane in usposobljene enote Slovenske vojske z namenom podpore doseganju vojaških, političnih ali psiholoških ciljev, ki imajo operativni ali strateški pomen (Vojaška doktrina 2006, 50).

2. **Naloge specialnih sil**⁴ v splošnem obsegajo:

2.1. *Osnovne naloge specialnih sil po Pushiesu (2003, 26–41):*

- **Neposredne akcije** (DA – direct actions) so ofenzivne akcije manjšega obsega z namenom zajetja, uničenja, ponovne pridobitve ali povzročitve škode na določenih objektih ali osebju. Specialne sile v ta namen izvajajo vpade, zasede, neposredne napade, nastavljajo mine in druga eksplozivna sredstva, navajajo ogenj zračnim silam in izvajajo sabotaje.
- **Boj proti terorizmu** (CBT – combating terrorism) je visoko specializirana in kadrovsko zahtevna dejavnost. Ločimo protiterorizem in antiterorizem, pri čemer je prva dejavnost obrambna, druga pa ofenzivna in teroristične akterje nevtralizira v njihovem okolju. Sem sodijo še reševanja talcev in pridobitev občutljivih materialov ter napadi na teroristično infrastrukturo in ukrepi za zmanjševanje ranljivosti za terorizem.
- **Pomoč pri obrambi prijateljskih držav** (FID – foreign internal defence), kjer sodelujejo tako civilne kot vojaške ustanove in kjer se prijateljski državi pomaga pri zaščiti pred prevrati, uporom, nespoštovanjem pravne države. Specialne sile tukaj pomagajo predvsem z urjenjem vojaških in paravojaških enot te države.
- **Nekonvencionalno vojskovanje** (UW – unconventional warfare) je vojaški in paravojaški vidik uporništv in drugih oboroženih gibanj. Specialne sile tem gibanjem nudijo podporo, nasvete in urjenja. Cilj tovrstnega bojevanja je izkoristiti nasprotnikove politične, vojaške, ekonomske in psihološke šibke točke z vzpostavitevijo odporniških sil, ki delujejo proti njemu. To bojevanje vključuje gverilsko bojevanje, prevrate, sabotaje, obveščevalno dejavnost, pretvarjanje in pobeg ter mnoge druge dejavnosti, ki so prikrite ali zaupne narave.

---

⁴ Gre za ameriško klasifikacijo, ki je po mojem mnenju najbolj pregledna in smiselna.

- ❑ **Specialno izvidništvo** (SR – special reconnaissance) je pridobivanje specifičnih, verodostojnih in časovno občutljivih podatkov, zlasti ko zaradi vremena, terena ali nasprotnikovih protiukrepov odpovedo drugi sistemi pridobivanja podatkov. Tukaj gre za t. i. HUMINT oz. človeško obveščevalno dejavnost.
- ❑ **Psihološke operacije** (PSYOP – psychological operations) se izvajajo z namenom vplivanja na mišljenje ljudi glede oboroženih sil. Gre za propagandne dejavnosti, kjer se informacije selekcionirajo s ciljem vplivanja na čustva, objektivno presojo in motive za neko delovanje. Lahko se vpliva celo na delovanje tujih vlad ali organizacij.
- ❑ **Informacijske operacije** (IO – information operations) so znane tudi kot t. i. »cyber bojevanje«, gre za onesposobitev nasprotnikovih informacijskih sistemov in zmožnosti pridobivanja informacij ob hkratni zaščiti lastnih informacijskih sistemov.
- ❑ **Civilne zadeve** (CA – civil affairs) zajemajo vse tiste dejavnosti, katerih cilj je »zmaga nad srci in mišljenjem« ljudi ne glede na to, ali operacija poteka na sovražnem, nevtralnem ali prijateljskem ozemlju. Gre za vzpostavitev konstruktivnih odnosov med oboroženimi silami in civilnim prebivalstvom ter oboroženimi silami in civilno oblastjo.
- ❑ **Preprečevanje širjenja orožij za množično uničevanje** (counter – proliferation of weapons of mass destruction) je skupek ukrepov, katerih cilj je zajetje, uničenje ali ponovna pridobitev tovrstnega orožja.

2.2 Dodatne naloge specialnih sil (*ibid.*):

- ❑ **Podpora koaliciji** (Coalition support) se izvaja s ciljem integracije koalicijskih enot v multinacionalno vojaško operacijo, tako da določene enote urijo koalicijske partnerje v uporabi taktike in tehnik, ki jih uporabljajo sami. Poveljniku združenih sil te enote navadno tudi natančno predstavijo zmogljivosti, lokacijo in dejavnosti koalicijskih sil in s tem olajšujejo vodenje in poveljevanje.
- ❑ **Bojno iskanje in reševanje (Combat Search and Rescue, CSAR)** poteka globoko v sovražnem ali na zasedenem ozemlju, tudi ponoči in v slabih vremenskih pogojih.
- ❑ **Operacije proti drogam (Counterdrug activities, CA)**, katerih cilj je urjenje varnostnih sil v državi proizvajalki nedovoljenih drog s ciljem zaznave, spremljanja in uničenja produkcije nedovoljenih drog.
- ❑ **Protiminske operacije (Cuntermine operations, CM)** so dejavnosti zmanjševanja tveganja kot posledice prisotnosti različnih neeksplodiranih eksplozivnih sredstev.

Specialne sile v ta namen izvajajo predvsem pedagoško dejavnost urjenja lokalnih sil v varnem odstranjevanju teh sredstev.

- ❑ **Humanitarna pomoč (Humanitarian assistance, HA)** se izvaja kot skupek ukrepov, katerih cilj je zmanjševati posledice naravnih in drugih nesreč.
- ❑ **Obrambna pomoč (Security assistance, SA)** je lahko v obliki pomoči pri urjenju obrambnih sil ali finančne pomoči.
- ❑ **Specialne dejavnosti (Special activities), med katere** sodijo načrtovanje in izvajanje dejavnosti v tujini v skladu z omejitvami izvršne oblasti.

1. Specialna vojna (tudi Unconventional Warfare, Low Intensity Conflict, Special Operations).

Doktrina specialne vojne je zasnovana na naslednjih predpostavkah (Mihajlovič in Arsić 2003, 8–9):

- ❑ uporabi posebej organiziranih, usposobljenih in opremljenih specialnih sil, ki tesno sodelujejo z obveščevalci ter drugimi vladnimi in nevladnimi organizacijami,
- ❑ vodenju vseobsegajočih napadalnih akcij, ki so prikrite ali zaupne narave,
- ❑ akcijah na regionalnem in globalnem nivoju,
- ❑ dolgotrajnosti (akcij),
- ❑ vodenju akcij bodisi v obdobju miru ali takrat, ko je že v teku nek oboroženi konflikt oz. spopad.

2. Asimetrično bojevanje je v najbolj splošnem pomenu besede bojevanje dveh ali več neenakovrednih strani, pri čemer je asimetrija oziroma neskladje lahko pogojeno tehnološko, kulturno, geografsko, kvalitativno ali kvantitativno. Gre za koncept bojevanja, ki je star prav toliko kot samo bojevanje.

Definicija asimetričnega bojevanja je po Buffaloeu tudi t. i. »populacijsko-centrično netradicionalno vojskovanje«, kjer je na eni strani vojaška supersila, na drugi pa inferiorne sile. Bojevanje obsega evalvacijo in uničenje asimetrične grožnje na način izvajanja asimetričnih operacij ter razumevanja kulturne asimetrije in ocenjevanja stroškov tovrstnega bojevanja (Defining Asymmetric Warfare 2006, 17).

3. **SOCOM (Special Operations Command)** je skupno poveljstvo specialnih sil.

4. **ARSOF (US Army Special Forces)** so sestavljene iz več kot 26.000 vojakov. Sem sodijo pripadniki specialnih enot (zelene baretke), rangerji, letalske sile za specialne operacije, enote za civilne zadeve, enote za psihološke operacije ter podporne enote (Micheletti 2004, 26).

5. **SOF (Special operations forces) in SF (Special forces)** sta kratici za sile za specialne operacije ter specialne sile. Na prvi pogled sta termina identična, vendar ju Američani razlikujejo. Prvi predstavlja celotne sile za specialne operacije ZDA pa tudi pripadnike tovrstnih enot po svetu, drugi pa je sinonim za specialne sile kopenske vojske oziroma zelene baretke. Kratica SOF je torej nadpomenka kratici SF. Slednja bo v nalogi velikokrat uporabljena.

3 VOJAŠKE SPECIALNE ENOTE SLOVENIJE

»Slovenija je moja domovina.

Je grob očakov, ki so umirali zanjo, ko je bilo treba.

Bo dom naših sinov in hčera.

Zanjo bom zastavil svoje življenje, ko me pokliče dolžnost.

Sem poklicni vojak in imam vse lastnosti človeka, vendar sem vrhunsko usposobljen pripadnik Slovenske vojske.

Ker sem izbran, se odpovedujem lahkemu življenju in prisegam, da izpolnim svoje poslanstvo v enoti.

Zavedam se, da v kaosu bojnega polja lahko preživi samo celota, katere del sem tudi sam.

Vem, da vsaka moja napaka blati enoto v miru, v vojni pa prinaša smrt ter solze naših mater in deklet.

Bojeval se bom predano z vsem srcem in za seboj nikoli pustil ranjenih ali padlih tovarišev.

To mi narekuje dolžnost do domovine, prisega Slovenski vojski in enoti, ki ji pripadam« (Revija Obramba 2008, 51).

Kljub temu da je zgodovina slovenskih specialnih sil v primerjavi z nekaterimi drugimi specialnimi silami relativno kratka, je v njej veliko sprememb in preobratov, zato jo je vredno predstaviti.

Oktobra leta 1990 je bila sprejeta odločitev o ustanovitvi slovenske specialne vojaške enote. Slednja se je začela oblikovati in njeni pripadniki usposabljeni kot del 30. razvojne skupine in 27. zaščitne brigade Teritorialne obrambe Republike Slovenije. Del enote je bil 17. decembra istega leta prvič javno predstavljen v Kočevski Reki. Ta datum velja za uradni datum ustanovitve enote, ki je postala splošno znana kot 1. specialna brigada MORiS. Svojo kvaliteto je lahko pokazala že med osamosvojitveno vojno za Slovenijo leta 1991. Pripadniki brigade so med vojno poleg varovanja političnega vrha Slovenije in objektov posebnega pomena uspešno izvedli tudi več bojnih nalog, po vojni pa varovali umik preostanka jugoslovanske vojske iz države. Struktura prve specialne brigade MORiS je bila sicer sestavljena iz »poveljstva, OHI (edini popolnoma poklicni del), treh zaščitnih odredov, republiškega odreda za oskrbo, poveljniškega odreda in izvidniške ter policijske čete« (Paternus 2004, 29–30; Revija Obramba 2005, 40).

S spremembo doktrine o vojaški obrambi leta 1995 je prva specialna brigada MORiS dobila nekoliko spremenjeno vlogo in naloge. Tako je prevzela naloge s poudarkom na izvajanju specialnega bojevanja, kar je razširilo njeno območje delovanja tudi izven državnih meja

Slovenije. Prvi primer mednarodnega sodelovanja enote se je zgodil istega leta, ko so pripadniki odreda za hitro intervencijo (OHI) sodelovali na vaji v Fort Polku v ZDA. 22. junija leta 1998 se je brigada MORiS preoblikovala v 1. brigado Slovenske vojske. Njen sestavni del pa je avgusta 1998 postala tudi enota za specialno delovanje (ESD), ki je nastala iz odreda OHI (Revija Obramba 2005, 40).

Enota za specialno delovanje je specialna na ravni rekrutiranja, opremljenosti in delovanja ter je, kot že samo ime pove, namenjena za posebne naloge, ki jih lahko izvaja bodisi samostojno bodisi v sodelovanju z drugimi enotami Slovenske vojske ali pa z zavezniki (Revija Obramba 2005, 40).

»Znak enote je sestavljen iz rdečega plapolajočega traku, ki simbolizira ognjevitost, in ščita, ki je simbol vojaške obrambe. Meč predstavlja bojevitost in izkazuje vojaško čast, risova glava in lipov list pa sta prepoznavna simbola 1. specialne brigade MORiS, iz katere enota izhaja« (ESD 2008).

3.1 Usposabljanje

Osnovne zahteve za delovanje v enoti ESD so (Revija Obramba 2005, 41):

- aktivno služenje v SV najmanj šest mesecev,
- starost do 30 let (najbolj zaželena od 20 do 25 let),
- izpolnjevanje fizičnih in psiholoških standardov.

Izbor kandidatov praviloma poteka enkrat letno, v primeru večjih kadrovskih potreb pa tudi dvakrat. Kandidati, ki ustrezajo zgornjim kriterijem, se najprej udeležijo dvanajstdnevnega izbirnega postopka, na katerem se preverja psihofizična vzdržljivost posameznikov. Že na tem mestu pride zelo do izraza motiviranost posameznikov, torej želja po delovanju v tej enoti. Tako kot pri tujih specialnih silah tudi tukaj selekcijski postopek od kandidatov zahteva napore na meji njihovih zmožnosti.

Kandidati, ki uspešno prestanejo selekcijo, dobijo možnost dvomesečnega usposabljanja, kjer je poudarek na pridobivanju individualnih znanj in spretnosti. Hkrati se kandidati v tem času pripravijo na osnovno usposabljanje v obsegu 1.200 ur. Poudarek pri osnovnem usposabljanju je na vojaških znanjih in veščinah, motivaciji, terenskem usposabljanju in graditvi kolektivnega duha (zavesti o pripadnosti ESD-ju). Kandidate se v tem obdobju nenehno ocenjuje in preverja. Le tisti, ki prestanejo vse prepreke, postanejo pripadniki ESD. Seveda s

tem izobraževanja in usposabljanja niti približno ni konec. Gre namreč za nenehno izpopolnjevanje znanj, veščin, zlasti v sodelovanju z drugimi specialnimi silami po svetu, kot so npr. ameriške zelene baretke (Revija Obramba 2005, 41).

3.2 Taktika

ESD je sestavljen iz poveljstva, bojne skupine (BS), oddelka za zveze ter skupine za logistično podporo. Bojne skupine v dejanskih akcijah predstavljajo udarno moč enote. Bojna skupina je sestavljena iz specialistov po t. i. modularnem načelu⁵. Skupino tako sestavljajo specialisti za oborožitev in taktiko, specialisti za zveze ter inženirstvo in saniteto.

Specialisti za oborožitev in taktiko imajo na razpolago ves arzenal Slovenske vojske, poleg tega morajo poznati tudi tuje oborožitvene sisteme. Do potankosti so izurjeni v taktiki delovanja majhnih enot in so dobro seznanjeni tudi s specialnimi taktikami sorodnih enot po svetu.

Specialisti za zvezo vzpostavljajo in vzdržujejo zveze z različnimi sistemi in so seznanjeni z delovanjem in uporabo različnih sistemov zvez. Med (bojnim) delovanjem pa so usposobljeni tudi za odpravljanje manjših okvar na teh sistemih.

Specialisti za inženirstvo (rušenje) so seznanjeni z uporabo različnih eksplozivnih sredstev in njihovimi lastnostmi. So izurjeni v postavljanju tako formacijskih kot improviziranih eksplozivnih sredstev in tudi v njihovem premagovanju (torej razminiranju oziroma deaktiviranju). Na tem mestu so pomembna tudi (inženirska) znanja o konstrukcijskih lastnostih različnih materialov, kar je uporabno zlasti pri nalogah rušenja npr. objektov.

Specialisti za saniteto imajo nalogo oskrbovanja ranjenih na terenu (nudenje prve pomoči).

»Bojnim skupinam poveljujejo častniki, njihovi namestniki so podčastniki, poveljujoči pa so praviloma tudi najbolj izkušeni pripadniki bojnih skupin« (Revija Obramba 2005, 40).

Sicer je ESD neposredno podrejen Poveljstvu sil Slovenske vojske (Enote 2008). Slednje je napredek, saj je bila ta enota v preteklosti umeščena med konvencionalne in imela konvencionalno poveljstvo že na nižjih ravneh. V prihodnosti bi lahko razmišljali o ločenem

---

⁵ T. i. koncept modularnosti je prisoten ne le pri najnovejših oborožitvenih sistemih, temveč kot lahko vidimo, tudi pri človeškem dejavniku. Gre za sposobnost prilagajanja tima na situacijo oziroma optimalno formiranje enote glede na nalogo. Pri tem je pomembna fleksibilnost, majhnost enote, specializiranost itd.

specialnem poveljstvu, kar bi bila nujna poteza v primeru kvantitativnega povečanja sil za specialno delovanje.

3.3 Naloge

Primarne naloge ESD so (Revija Obramba 2005, 41):

- posebno izvidništvo (SR),
- globinsko izvidništvo,
- neposredne akcije (DA),
- vojaške operacije v urbanem okolju,
- bojno iskanje in reševanje (CSAR),
- protiterorizem (CT),
- širok spekter nekonvencionalnega bojevanja,
- usposobljenost tudi za naloge iz nabora sil za posebne operacije.

V nadaljevanju bodo predstavljene specialne sile ZDA. ZDA imajo sicer relativno veliko komponento specialnih sil, vendar je, kot sem že uvodoma omenil, praktično edina referenčna točka s slovenskim ESD ameriški SF oziroma vojaške specialne sile kopenske vojske.

4 VOJAŠKE SPECIALNE ENOTE KOPENSKE VOJSKE ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE

»De oppresso Liber«⁶

Ameriške vojaške specialne enote kopenske vojske (ARSOF, kamor sodijo sile SF ali zelene baretke) imajo relativno dolgo tradicijo. Ustanovljene so bile 10. junija leta 1952 kot 10th *Special Forces Group (SFG Airborne)* v vojaškem oporišču Fort Bragg v Severni Karolini, kamor je vojska v ta namen poslala 2.300 vojakov in članov osebja. Šlo je za prvo mirnodobno enoto, posvečeno specialnim operacijam (Adams 1998, 54; U.S. Army Special Forces 2000).

Proti koncu petdesetih let 20. stoletja se je število pripadnikov SF vztrajno povečevalo. Pomembno vlogo pri tem je imel tudi ameriški predsednik John F. Kennedy, ki je v enotah SF videl primeren instrument boja proti nasprotnikom vzhodnega bloka. Tako je Kennedy leta 1961 obiskal Fort Bragg in bil navdušen nad videnim. Od takrat je zelena baretka uradno pokrivalo teh enot, pomeni pa najvišjo kakovost, pogum in predanost v ameriški vojski (U.S. Army Special Forces 2000).

Enote SF so delovale že v korejski vojni in nato v Vietnamu. Leta po vietnamski vojni pa tem enotam niso bila naklonjena, saj se je vojska ponovno začela bolj osredotočati na konvencionalno vojskovanje. Vzpostavljeni so bili celo določeni programi preusmeritve kadrov SF v druge enote, ki so opravljale bolj civilne naloge, kot je bil npr. program SPARTAN (U.S. Army Special Forces 2000).

Enote SF so ponovno začele pridobivati na pomenu leta 1981, ko je na oblast prišel predsednik Ronald W. Reagan. Njegova doktrina prisotnosti ameriške vojaške sile po svetu je bila v tesni povezavi z nekonvencionalnim vojskovanjem. Povrh vsega je postala selekcija za pripadnike SF daljša in napornejša, kot je bila dotlej (Adams 1998, 173–174; U.S. Army Special Forces 2000).

Leta 1989 so sile SF skupaj s konvencionalnimi silami sodelovale v operaciji Just Cause v Panami, kjer so enote SF s svojim kvalitetnim delovanjem na novo postavile standarde za kvalitetno delovanje specialnih enot v prihodnjem desetletju. Nekateri avtorji temu obdobju pravijo tudi »renesansa enot za specialno delovanje« (Adams 1998, 210; U.S. Army Special Forces 2000). Nato so enote SF (3., 5. in 10. SFG) sodelovale tudi v operaciji Puščavski vihar

---

⁶Moto je v latinščini in pomeni svobodo zatiranim oziroma osvoboditelji zatiranih (angleško *Liberators of the Oppressed*).

(ang. *Desert Storm*) oziroma v prvi zalivski vojni. Bile so prve izmed specialnih enot na tem območju. Sprva sicer sploh ni bilo scenarija vključitve zelenih baretk v to operacijo, vendar so jih potem, ko so vojaški analitiki dojeli, da bodo vojaške operacije potekale tudi v stiku z lokalnim prebivalstvom, takoj vključili v načrt. Sicer so sile SF opravljale veliko nalog, vendar jih je bilo več konvencionalne narave kot pa specialne. Ena izmed bolj zahtevnih nalog je bil t. i. lov za iraškimi raketami Scud. V ta namen je bila ustanovljena specialna skupina (Joint Special Operations Task Force, JSOTF), v kateri so bile poleg specialnih sil, kot je Delta force, tudi SF in nekaj ostalih specialnih enot. Razlog, da za to nalogo niso bili zadolžene zgolj SF naj bi bil ta, da jih je primanjkovalo, saj so izvajale še mnoge druge naloge, kot je CSAR in FID, torej operacije bojnega iskanja in reševanja ter urjenje oboroženih sil, zlasti arabskih (Adams 1998: 231–244). V letih po zalivski vojni je poglavitna zadolžitev enot SF postal boj proti drogam. V ta namen so izvajale mnoge operacije tudi na tleh držav izvoznic tovrstnega blaga, kot so Kolumbija, Peru in Bolivija. Tam so za boj proti drogam urile zlasti tamkajšnje oborožene sile. Pojavljati so se začela tudi nezadovoljstva, zlasti s strani nekaterih poveljnikov specialnih sil, pa tudi osebja. Tovrstne aktivnosti so namreč imeli za t. i. »*pillow-fight against drugs*«, kar bi lahko pomenilo, da so menili, da so ukrepi za preprečevanje tovrstne aktivnosti preblagi. Pojavili pa so se tudi problemi na področju pripravljenosti specialnih timov, saj so za te specifične naloge največkrat potrebovali le določen del specialistov npr. za zveze in saniteto, drugih pa ne. Tako je bil preostanek tima nepopoln in nezmožen opravljati kake druge naloge (Adams 1998, 254–257).

Opaziti je mogoče nekakšno ciklično obdobje vzponov in padcev pomena specialnih enot. Slednje je seveda mogoče pripisati tudi notranjepolitičnim spremembam in ne le dejanskim varnostnim stanjem ter zunanjim dejavnikom. Če se je specialne sile v prejšnjih letih zanemarjalo ali uporabljalo v neprimernih situacijah za neprimerne naloge, je glede na razmah terorizma mogoče pričakovati tudi t. i. »renesanso« pomena in vpliva specialnih sil ne le v ZDA, temveč tudi v Sloveniji in drugod po svetu.

Slednje se je tudi zgodilo, saj je bila vojna v Afganistanu po mojem mnenju pomembna prelomnica na področju specialnega bojevanja na prehodu v 21. stoletje.

4.1 Usposabljanje

Zelene baretke izvajajo najširši spekter nalog med vsemi ameriškimi specialnimi enotami. Zlasti njihove veščine nekonvencionalnega bojevanja so v svetu izredno spoštovane. V zgodovini je bilo mnogo primerov, ko so zelene baretke pomagale premagati tiranske politične režime in so v ta namen urile tuje oborožene sile. Iz tega tudi izhaja njihov moto »svobodo zatiranim« (Schumacher 2005, 12).

Mnogo let so bila temeljni predpogoj za vstop med SF vsaj 3 leta aktivnega službovanja v ameriški vojski. Zahteva se je zaradi svetovnih varnostnih trendov omilila in kandidati, ki se posebno izkažejo, lahko s selekcijo za SF poskusijo že prej. Ostale temeljne zahteve so starost med 18 in 30 let, moški spol, ameriško državljanstvo, končana srednja šola in doseganje minimuma zahtevanih točk na specifičnih vojaških testih (Schumacher 2005, 13).

Obstaja precej dolg seznam karakteristik oziroma kakovosti, ki naj bi jih imel vsak pripadnik SF, in sicer: inteligenco, dobro fizično pripravljenost, motiviranost, zanesljivost, odgovornost, zrelost, stabilnost (zlasti v kritičnih situacijah), trezno presojo, odločnost, sposobnost timskega oziroma skupinskega dela, sposobnost vplivanja na druge, sposobnost komuniciranja na vseh nivojih in z različnimi ljudmi v različnih jezikovnih in kulturnih okoljih (Schumacher 2005, 16–28).

Vojak, ki želi nositi zeleno baretko, mora opraviti dolgotrajno urjenje, ki je sestavljeno iz desetih stopenj. Prve štiri so splošne, ostalih šest pa specialnih in sodijo v t. i. »*Q course*« oziroma kvalifikacijski test za zelene baretke. Med splošne vojaške veščine sodijo osnovno urjenje (*Basic Training*), napredno individualno urjenje (*Advanced Individual Training*), padalska šola (*Airborne School*) ter urjenje vodstvenih sposobnosti (*Army Common Leadership Training*). Ravno na področju šestih specialnih faz kvalifikacijskega testa za zelene baretke (Q test) pa je v zadnjih letih prišlo do določenih sprememb. Gre za t. i. »*Blueprint for Change*« oz. »načrt za spremembe«, koncept iz aprila leta 2005, ki je nekoliko preuredil vrstni red urjenja in delež posameznih veščin znotraj selekcijskega testa. Posledično je opaziti večji poudarek na učenju tujih jezikov, ki se jih začnejo učiti že prej (Schumacher 2005, 28–31).

Iz tega načrta za spremembe je nekako razvidno, da bi strokovnjaki radi skrajšali potrebni čas za urjenje. V kolikor gre za časovno optimiziranje selekcijskega postopka in urjenj, zadeva ni problematična. Ko gre za vprašanje kakovosti, pa s skrajševanjem selekcijskih postopkov in urjenj lahko zgrešimo bistvo poslanstva specialnih sil, to je uspešnost kot posledica dobre

izurjenosti. Ta načrt lahko tudi nakazuje, da se ameriška vojska zaveda povečane potrebe po tovrstnih kadrih za soočanje z asimetričnimi grožnjami.

4.2 Taktika

Poveljstvo enot SF je pod okriljem t. i. *U.S. Army Special Forces Command (Airborne)* oziroma krajše USASFC(A). Slednje ima pod nadzorom sedem glavnih podskupin. Gre za t. i. *special forces groups* (SFG) oziroma skupine specialnih enot. Sem sodi pet rednih in dve skupini iz vrst Nacionalne garde⁷. Vsako izmed teh skupin vodi polkovnik. Ta ureditev velja od leta 1990. Temeljna naloga poveljstva je zagotavljati organiziranost, opremljenost in usposobljenost sil SF za izvajanje specialnih operacij na globalnem nivoju od izvajanja vojaških operacij, podpore regionalnim poveljnikom bojnih skupin do podpore ameriškim veleposlanikom in drugim agencijam (Pushies 2003, 12; Micheletti 2004, 20).

Višja instanca od USASFC(A) je ARSOF oziroma poveljstvo specialnih sil kopenske vojske (kot so SF, Rangers, Nightstalkers itd.), slednje pa je podrejeno osrednjemu organu oziroma skupnemu poveljstvu specialnih sil vseh rodov ameriških oboroženih sil, to je SOCOM (ang. Special Operations Command).

Vsaka skupina specialnih sil (SFG) je sestavljena iz treh čet, podporne čete in čete za poveljstvo. Vsaka četa je naprej razdeljena na šest oddelkov, kot je operativni oddelek alpha (*operational detachment alpha* oziroma ODA) ali t. i. skupina A (*A-team*). Ta skupina je osnovna celica specialnih sil ameriške kopenske vojske. Poveljujoči skupini A je stotnik, ki poveljuje dvanajstim podčastnikom in častnikom. Stotnikov pomočnik ima čin poročnika. Podčastniki so specialisti na vsakem izmed petih SF-področij, kot so specialne operacije, orožja, inženirstvo, komunikacije in vojaška obveščevalna dejavnost. Vsaka skupina A navadno govori več tujih jezikov. Te skupine so zmožne delovati popolnoma samostojno ali kot del večjih enot. Sposobne so pristopa do nasprotnikovega ozemlja po zemlji, vodi ali zraku in lahko na sovražnem ozemlju delujejo daljše obdobje z minimalno zunanjo podporo. Poleg izvajanja specialnih operacij pod poveljstvom poveljnika specialnih sil lahko vzpostavijo, usposobijo, oborožijo in opremijo ter izurijo lokalne sile do velikosti bataljona. V SF-četi je eden izmed šestih A-timov izurjen za podvodno bojevanje (SCUBA), drugi pa za padalstvo (HALO/HAHO, več o tem v prilogi o opremi in oborožitvi specialnih sil). Ti dve enoti se uporabljata zlasti za naloge, ki zahtevajo večjo diskretnost in prikritost dostopa in

---

⁷ Gre za enote rezervne sestave ameriške vojske.

delovanja. V splošnem so te enote izurjene in opremljene za avtonomno delovanje tudi za daljše časovno obdobje, zato imajo na razpolago veliko specifične opreme, kot je popolna komunikacijska oprema, sestavljena iz radijskih postaj širokega frekvenčnega razpona (VHF, HF ...), satelitske komunikacijske naprave, GPS⁸, digitalni fotoaparati, razstreliva, sanitetna oprema, ki vsebuje tudi zobozdravniške instrumente, set za biološke diagnoze, sterilizatorje, aparate za oživljanje, instrumente za preizkušanje kakovosti vode in celo veterinarske instrumente (Micheletti 2004, 17).

Enote SF imajo lastnost samozadostnosti razvito skoraj do potankosti. Sicer je sposobnost avtonomnosti delovanja lastnost mnogih specialnih enot, vendar je ta prvina predvsem pri zelenih baretkah ves čas nekako v ospredju. Če primerjam to enoto s celotnim sistemom specialnih sil v ZDA, so po mojem mnenju najbolj samostojne oziroma samozadostne ravno zelene baretko.

4.3 Naloge

Seznam nalog je predstavljen v poglavju razlage pojmov in ga ni smiselno ponavljati, ker je preobsežen, obenem pa je eden ključnih pojmov. Sicer gre za splošni seznam nalog, ki naj bi ga izpolnjevale vse ameriške specialne sile, vendar so po mojem mnenju za vse našete aktivnosti dovolj strokovno usposobljene le enote SF.

---

⁸ GPS je kratica za *Global Positioning System* in pomeni satelitski navigacijski sistem.

5 OBOROŽITEV IN OPREMA

Pripadniki SOF imajo za osebno oborožitev lahko pehotno orožje, ki je kljub posebnim predelavam oziroma modifikacijam in dodatkom namenjeno predvsem samoobrambi in eventualno onesposobitvi manjše nasprotnikove žive sile. Izjema je določeno skupinsko orožje. Nikakor pa ni namenjeno izvajanju močnega ognja (ang. *excessive force*), ki bi bil primerljiv npr. z zračnimi silami. Slednje že samo po sebi pojasnjuje način bojevanja specialnih sil v asimetričnem okolju, kjer je natančno navajanje letalskega ognja ključnega pomena za uspeh neke operacije. Po drugi strani pa specialne sile za daljše avtonomno delovanje v sovražnikovem zaledju potrebujejo tudi močnejša (navadno skupinska) orožja.

Če bi hotel navesti seznam opreme in orožja, s katerim razpolagajo sile SF ameriške vojske, bi bil seznam izredno dolg, mogoče najdaljši izmed vseh specialnih sil po svetu. SF dajejo namreč poudarek tudi na urjenje v uporabi nasprotnikovega orožja in opreme, kar jim več kot podvoji razpoložljiv »arzenal«.

Po drugi strani je tudi za pripadnike ESD značilna nekakšna dvojnost oziroma univerzalnost, saj so dobro seznanjeni tako z orožji ruskega (jugoslovanskega) izvora, kot tudi z zahodnimi oborožitvenimi sistemi in opremo, kar je zlasti posledica obrambnih zavezništev in skupnih urjenj s tujimi, zlasti zahodnimi specialnimi silami.

V nadaljevanju bosta najprej predstavljeni oborožitev in oprema, uporabljeni v misijah v Afganistanu. Podrobnejši opis oborožitve in opreme bo predstavljen v **prilogi**.

5.1 Oborožitev in oprema SF in ESD v operaciji Enduring Freedom

Pripadniki specialnih sil imajo na voljo pester arzenal orožja in opreme, s katerim znajo tudi izvrstno upravljati (slednje je posledica intenzivnega usposabljanja in treninga), kar je pomembna razlika v primerjavi s pripadniki splošnih enot oboroženih sil, ki se povečini urijo za uporabo zgolj nekaterega orožja. Pripadniki specialnih sil SF se usposablajo tudi v ravnanju z orožjem njihovih nasprotnikov.

V operaciji *Enduring Freedom* so pripadniki SF uporabljali različne oborožitvene sisteme in opremo.

V kategoriji osebne orožja so uporabljali pištole Beretta FS-92, MK-23 in M-9 ter avtomatske puške M-4 ali M-16 z možnostjo dodatka M-203. Na voljo so imeli tudi različne

ostrorelske puške, puškomitraljez M249, brzostrelke MP5, protioklepna orožja Javelin in protiletalska orožja Stinger (Paternus 2005, 40).

V opremi je bilo zaslediti GPS (sredstva za navigacijo), različne radijske postaje, t. i. SATCOM-postaje (za satelitsko komunikacijo), prenosne računalnike, daljnoglede, laserske daljinomere, naprave za nočno delovanje in opazovanje, termovizijske kamere ter laserske označevalce ciljev. V začetnih delih operacije so za transport uporabljali konje in lahka (civilna) terenska vozila. Pozneje pa tudi helikopterje in letala (Paternus 2005, 41).

Z namenom poenotenja pa tudi posodobitve so pred odhodom ESD v Afganistan nabavili obsežno novo opremo (Paternus 2005, 41).

Pripadniki ESD so bili oboroženi s pištolami Beretta FS-92, avtomatskimi puškami M-70 AB2, ostrostrelnimi puškami SSG-69, brzostrelkami HK MP5, bombometi CIS in protioklepnimi sredstvi Zolja. Za zveze so imeli na voljo radijske postaje različnih frekvenčnih območij ter satelitski telefon. Imeli so tudi laserske daljinomere ter naprave za nočno opazovanje in delovanje, prenosne računalnike in dlančnike. Transportna sredstva so obsegala štiri vozila Hummer in večnamensko vozilo Unimog (Paternus 2005, 42–43).

6 AFGANISTAN – OPERACIJI ENDURING FREEDOM IN ISAF

Po terorističnih napadih na ZDA 11. septembra 2001 je bila naloga Poveljstva sil ZDA narediti načrt povračilnega napada na talibanski režim.

Poveljstvo je ugotovilo dva kritična dejavnika, ki naj bi pogojevala nadaljnji potek operacije. Prvi je bil odsotnost načrta konvencionalnega napada, drugi pa neobstoj vojaških baz na prizorišču, ki bi bile nujne za množično premestljivost ameriških vojaških sil. Ameriški strokovnjaki so imeli pred očmi tudi negativne izkušnje sovjetske invazije na to državo pred skoraj dvema desetletjema in so v ozir vzeli tudi lokalne vojaške poveljnike oz t. i. *warlorde* (Ramirez 2004, 32–33).

Zaradi zgoraj omenjenih okoliščin pa verjetno tudi zaradi določenih drugih je bilo po vsej verjetnosti prvič, da so ameriške specialne enote že na začetku uporabili kot prevladujočo silo za bojevanje in ne zgolj kot podporo. Slednje je posledica ne le vojaške, temveč tudi politične strategije. Narava delovanja specialnih enot je namreč za politično občutljive cilje veliko bolj primerna od masovnih konvencionalnih enot, ki povzročajo veliko »hrupa« tako na domačem kot svetovnem vojaško-političnem prizorišču.

Morebiti so se ZDA za specialne sile odločile tudi v želji po čim hitrejšem »obračunu« s teroristi, ki so jim 11. septembra zadali tako boleč udarec. Težko bi namreč prenesli še vojaški poraz konvencionalnih enot na sovražnikovem terenu.

Pentagon sicer ni bil nič kaj navdušen nad uporabo specialnih enot v vojni, saj je menil, da gre resno bojevanje prepustiti konvencionalnim silam tankov, artilerije in zračne podpore (Pugliese 2003, 22). Slednje pa je bilo zlasti zaradi zgoraj navedenih dejavnikov praktično neizvedljivo. V takih odzivih Pentagona lahko jasno vidimo nekonstruktivno zakoreninjenost preizkušenih taktično operativnih postopkov in upiranje spremembam, predvsem pa slab odnos do specialnih sil in nepriznavanje kompetentnosti slednjih za izvajanje tovrstnih operacij.

V skladu z željo predsednika Busha po hitri akciji po dogodkih 11. septembra leta 2001 je minil dober mesec, preden so v Afganistan prišle prve specialne enote. To so bile zelene baretke s svojo A-skupino (Pugliese 2003, 22).

Za nasprotnika ta vojna ni bila presenečenje, saj so talibani po lastnih (poznejših) navedbah pričakovali povračilne ukrepe ZDA, vendar zgolj v obliki raketnih udarov iz zraka. Nikakor pa niso pričakovali, da bodo na njihova tla prispeli ameriški vojaki (Pugliese 2003, 25–26). Torej je specialnim silam kljub vsemu uspelo presenetiti talibane. Slednje je bilo vidno tudi v njihovih odzivih po bombardiranjih, saj so očitno pričakovali nenatančnost.

Za vojno v Afganistanu bi lahko rekli, da je bila zlasti v svoji prvi etapi prava specialna vojna z množično uporabo specialnih sil. Morebiti nam prav ta vojna lahko veliko pove o tem, kako bodo potekale vojne v bližnji prihodnosti.

6.1 Vloga zelenih baretk v operaciji *Enduring Freedom* v Afganistanu

Dva tedna po terorističnih napadih 11. septembra leta 2001 so nebo nad Afganistanom že preletavali helikopterji, v katerih so bili agenti obveščevalne službe CIA. Iskanje talibanov se je tako začelo (Pugliese 2003, 19).

Agenti SAD⁹ so bili nekakšna predhodnica vojaških enot na terenu, saj so zbirali obveščevalne podatke, ki so nato služili za vojaške operacije.

Od 19. oktobra 2001 so začele v Afganistan prihajati skupine zelenih baretk, to so bile skupina 553, 555, 585 in 595. Šlo je za operacijske oddelke alpha (krajše ODA). Takoj po prihodu so že začeli navajati letalski ogenj na položaje talibanov. Začeli pa so tudi uriti afganistanske varnostne sile, da bi se lahko borile ob boku z njimi. Enote SF so prispele s helikopterji, vendar so morale do določenih destinacij hoditi tudi 10 ur z nahrbtniki, težkimi preko 50 kilogramov (Micheletti 2004, 14).

Do 30. oktobra se je število enot SF na tem območju podvojilo. Enote so bile razdeljene na tri glavne fronte, in sicer Shomali-Kabul, Samangan-Mazar-e-Sharif in Takhar (Micheletti 2004, 14).

V prvem delu operacij v Afganistanu je poveljstvo sil ZDA formiralo tri skupine poveljstev sil za specialno delovanje, ena izmed njih je bila Združeno poveljstvo za specialno delovanje Sever (CJSOTF NORTH), ki se je imenovala tudi Bojna skupina bodalo (*Task Force Dagger*), njeni pripadniki pa so bili 5. skupina enot SF (5th SFG). Znotraj poveljstva je delovalo od 8 do 10 bojnih skupin (Ramirez 2004, 34).

Že na začetku operacij je s strani ameriških oblasti začelo prihajati do pritiskov, naj specialne sile pokažejo kakšne rezultate, ob katerih bo javnost videla, kdo zmaguje in kako. Pentagon se je na pritiske odzval na dva načina. Prvi je bil uporaba zelenih baretk za navajanje letalskega ognja pri letališču v Bagramu, drugi pa poskus zajetja vodje talibanov Mule Omarja blizu Kandaharja, kar so izvedli rangerji in Delta Force (Pugliese 2003, 23–24).

V nadaljevanju bodo podrobneje opisane prve akcije in misije, v katerih so delovale zelene baretke. Prva opisana misija je bila tudi nasploh ena izmed prvih bojnih akcij v Afganistanu in

---

⁹ SAD je kratica za *Special Activities Division*, gre za operativni paravojaški oddelek agencije CIA.

je bila uporabljena tudi za medijsko propagando ameriških vojaških uspehov v tej državi za civilno prebivalstvo v ZDA.

Nekatera delovanja bodo opisana natančno, druga nekoliko krajše in skopo. Razlogov za to je več. Eden je dejanski obseg neke misije, saj je zasedba letališča v Bagramu npr. trajala precej dlje kot aretacija pripadnika Al Kaide. Drugi pa je sama dostopnost podatkov, saj gre v spodaj opisanih primerih za tipe misij, ki so bile včasih vsaj tri desetletja označene kot tajne in tako nedostopne drugi (tudi strokovni) javnosti. Sedaj so na voljo v precej neokrnjeni obliki.

6.1.1 ODA 555 proti talibanom

Kot že naslov pove je bila za to akcijo namenjena operativna skupina A 555, ki jo je vodil častnik David Diaz. Skupina je imela vzdevek *Triple Nickel* (Pugliese 2003, 23). Cilj je bil nevtralizacija nasprotnika in zavzetje letališča v Bagramu. Diaz je to območje dobro poznal, saj je tukaj že leta 1987 sodeloval v operaciji CIE. Ostali člani pa so že bili v bojnih akcijah v Somaliji in Iraku ter sodelovali pri urjenju specialnih sil na Bližnjem vzhodu (Micheletti 2004, 18).

Operacija se je začela z nizkim nočnim letom dveh helikopterjev MH-53 J Pave Low, ki sta bila last poveljstva zračnih specialnih sil (AFSOC ali *Air Force Special Operations Command*). Helikopterja sta letela pri polni hitrosti in se tako za las izognila trku v neko vzpetino. Na krovu obeh helikopterjev je bilo 12 vojakov, članov ODA 555, ki so imeli čast biti prvi izmed vseh specialnih sil v Afganistanu, ki bodo začele kakšno bojno akcijo. Akcijo so morali zaradi neugodnih vremenskih razmer že dvakrat preložiti. Tako sta helikopterja 19. oktobra malo po polnoči pristala v oblaku prahu in popolni temi. Kot se je izkazalo že čez nekaj sekund so bili na napačnem LZ-ju¹⁰. Vsak izmed zelenih baretk je imel s seboj kar 150 kg opreme, zato bi bilo od njih praktično nemogoče zahtevati izvidnico terena. Vodja ekipe Diaz je bil skeptičen in je rekel, da gre pogledat proti drugi strani hriba, kjer je videti svetlobo. Vojakom je naročil, naj v primeru, da pade po tleh, streljajo na vse, kar se premika. Nato so se zadeve začele hitro odvijati. Kar naenkrat se pred Diazom pojavi velika oseba, ki mu ponudi roko in mu jo pri rokovanju skoraj zlomi. Bil je agent CIE, ki je na to mesto prispel že v začetku oktobra. Njegov namen je bila pomoč specialnim silam, ki bodo prispele za njim. Agent Cie je skupino peljal v »varno hišo«, kjer jim je skupaj z drugimi agenti dal dodatne napotke (*situation update*) in jim podrobno predstavil misijo. Skupina naj bi se

---

¹⁰ LZ je ameriška kratica za *Landing zone*, kar pomeni točko načrtovanega pristanka.

naslednje jutro srečala z obrambnim ministrom zavezništva generalom Fahimom ter generaloma Babajanom in Bismullahom Khanom (Micheletti 2004, 18).

Naslednji dan je general Bismullah Khan precej sumničavo opazoval izjemno dobro opremljeno skupino vojakov pod vodstvom Diaza. Nato jim je rekel, naj mu pokažejo, kaj zmorejo. Štirje člani Diezove skupine so začeli opazovati letališče. Za svoje izvidništvo so uporabili zapuščeni stolp za nadzor zračnega prometa, ki jim je nudil odlične vizualne pogoje za opazovanje talibanskih oboroženih sil. Na območju letališča v Bagramu je bilo več kot 7.000 talibanov ter tanki, oklepniki, artilerija, štabi in bunkerji. Vse skupaj je predstavljalo preko 50 ciljev za zračne sile (Micheletti 2004, 18).

Nato je Diaz generalu pokazal na protiletalski top in mu rekel, da bo le-ta prva tarča napada. Na vrsti je bil vojak iz vrst letalskih sil (*Air Force combat controller*), ki je bil dodeljen *Triple Nicklu* za navajanje letalskega ognja s pomočjo laserskega označevalca ciljev (LD, *laser designator*). Le nekaj minut kasneje je lovsko letalo F/A-18, ki je vzletelo z letalonosilke USS Theodore Roosevelt, preletelo skupino v stolpu in s »pametno bombo« uničilo top. Generali so bili nad videnim navdušeni. Osebjem zavezništva (*Alliance*) pa je nato Diazovim vojakom izročilo obsežen seznam ciljev. Obsežno bombardiranje se je lahko začelo. Naslednjih šest ur je trajalo praktično neprekinjeno. Talibani so bežali v vse smeri, ne da bi vedeli, kdo jih napada in iz katere smeri (Micheletti 2004, 18; Pushies J. 2003, 24).

Medtem ko se je skupina 555 ukvarjala z uničevanjem talibanskih sil na letališču, so v Afganistan prišle tri druge skupine zelenih baretk. Skupina 553 je prišla v osrednjo provinco Bamian, skupina 585 v bližino Kunduza ter skupina 595 v Darrah-e-Suf (Micheletti 2004, 18).

Bombardiranje letališča v Bagramu se je nadaljevalo vse do 12. novembra, ko je ODA 555 skupaj s silami zavezništva pregnala talibane in vstopila v Kabul (južno od Bagrama). Skupina 555 je bila prva po letu 1989, ki je vstopila v opuščeno ameriško ambasado. Misija je bila uspešno opravljena (Micheletti 2004, 18).

Ta misija je imela poleg vloge uvodne bojne misije v Afganistanu še komercialno in propagandno vlogo prikaza ameriške vojaške moči davkoplačevalcem v ZDA, pa tudi demonstracijsko vlogo za pripadnike severnega zavezništva (*Northern Alliance*)¹¹, da so enote SF izredno dobro usposobljene in da lahko prevzamejo vlogo koordinatorjev tudi nad silami zavezništva. Pozneje (tako v bitki *Tora Bora*, kot v operaciji *Anakonda*) se je izkazalo, da je zaupanje v vojake zavezništva precej kritična in nevarna zadeva.

---

¹¹ V nadaljevanju bom uporabljal predvsem besedo zavezništvo.

6.1.2 Zelene baretke in CIA na lovu za dokumenti Al Kaide

V tistem trenutku, ko so talibani zapustili Kabul (12. novembra), je bila ad hoc ustanovljena posebna skupina zelenih baretk in agentov CIA z namenom tajne misije pridobitve čim več dokumentov o Al Kaidi v Kabulu, preden bi jih lahko množice poškodovale ali uničile. Misija naj ne bi bila tipično vojaška (Micheletti 2004, 20). S tem se strinjam, saj je šlo za tipično obveščevalno dejavnost, vendar na nevarnem, še ne popolnoma nevtraliziranem ozemlju, zato je sodelovanje zelenih baretk z agenti centralne obveščevalne agencije razumljivo, saj je agentom zagotovo nudilo dodatno zaščito. Obenem pa dejavnost še dodatno potrjuje moje domneve o prikladnosti SF enot tudi za obveščevalne aktivnosti. Zelene baretke so tudi zaradi tovrstnih aktivnosti izmed vseh ameriških specialnih enot mogoče še najbolj vsestranske.

6.1.3 ODA 574 in Hamid Karzaj

Operativni oddelek alpha 574 s tajnim imenom *Texas One-Two* je izkoristil napade enot rangerjev na jugu Afganistana ter preusmerjeno pozornost talibanov izrabil za prevoz pomembnega tovora orožja in druge vojaške opreme ter hrane. Najpomembnejši »tovor« pa je bil bodoči predsednik afganistanske vlade Hamid Karzaj, ki je bil le dober mesec dni pozneje, 4. decembra 2001, imenovan za začasnega predsednika. Operacija se je odvijala na jugu Kandaharja v vasi Kotwal (Micheletti 2004, 16).

6.1.4 Bitka za zapor Qala-e-Jangi

V bistvu je šlo za reševalno akcijo agentov CIA, ki so ostali ujeti v zaporu potem, ko je v njem izbruhnil upor talibanov. Upor je 25. novembra zjutraj sprožil ravno eden izmed agentov, in sicer Johnny Michael Spann pri zasliševanju zapornikov. Ko je hotel izmed talibanov določiti pripadnike teroristične mreže Al Kaida, so ga slednji obkrožili in kljub samoobrambi ubili. Potem ko so ubili še nekaj bližnjih stražarjev in se polastili orožja, je situacija postala resna (Micheletti 2004: 32).

Že čez nekaj ur so na prizorišče prispele specialne enote v civilnih terenskih vozilih. Šlo je za pripadnike več specialnih sil, med katerimi so bili tudi pripadniki SF. Slabi dve uri po njihovem prihodu se je z navajanjem letalskega ognja že pričelo obsežno bombardiranje zaporniškega kompleksa iz zraka. Pomoč so nudili tudi tanki T 55 zavezniških

(afganistanskih) sil. Dva dni kasneje je od 600 upornikov ostalo le še 50 talibanov. Letalskega ognja je bilo konec in specialne sile so se skupaj z zavezniškimi odločile za vpad v kompleks. Kmalu so imeli pod nadzorom večino poslopij, odkrili pa so tudi truplo agenta Spanna, ki je bilo zaminirano (Micheletti 2004, 21–36).

29. novembra so talibani med iskanjem in identifikacijo trupel napadli iz podzemnih predelov zapora ter ubili enega pripadnika nevladne organizacije, nekaj pa so jih ranili. Zavezniški vojaki so se nato odločili, da bodo podzemne komplekse zalili z vodo. Po ocenah naj jih ne bi bilo več kot 5 ali 6. Na presenečenje vseh se je nato vdalo kar 86 talibanov (Micheletti 2004, 36).

6.1.5 Bitka Tora Bora

Pozornost ameriških specialnih sil se je proti koncu novembra preusmerila na območje, veliko približno štiri kvadratne kilometre, locirano jugovzhodno od Jalalabada. Šlo je za gorovje Tora Bora, imenovano tudi *White Mountains* ali *Spin Ghar*. To območje je bilo zatočišče Mudžahedinov tudi med sovjetsko okupacijo Afganistana. Posledično je bilo območje (tudi zaradi ugodnega terena) preprejeno z bunkerji in podzemnimi rovi (Pugliese 2003, 31; Al Kaida's last stronghold 2008).

Ameriški obveščevalci so prestregli radijske in satelitske signale, ki so razkrili premik vsaj 1.000 pripadnikov Al Kaide in talibanov na območje Tora Bora. Med njimi naj bi bil tudi vodja omenejene teroristične mreže Osama Bin Laden (Pugliese 2003, 31).

Pripadniki enot SF so skupaj z manjšo enoto zavezništva opravili izvidnico širšega območja in vzpostavili več opazovalnih točk (OP, ang. *observation post*) nad dolino Shahikot. Namen ekipe afganistanskih zavezniških sil je bila zaščita pripadnikov SF, medtem ko so navajali letalski ogenj na položaje Al Kaide. Premik v gorovje Tora Bora je bil počasen in tvegan. Ekipa je morala premagovati vrhove, visoke med 3.000 in 4.000 metri. Ko so vzpostavili prvi OP (opazovalnico), so pripadniki SF nemudoma začeli z navajanjem letalskega ognja na položaje nasprotnika in ga prisilili k premiku. Nato je druga ekipa sledila umiku nasprotnika na nove položaje in ponovno navajala letalske napade. Al Kaida je imela na obeh straneh (vzhodno in zahodno) opazovalne točke enot SF, ki so hkrati navajale ogenj na položaje in tako praktično ni vedela, kam naj se umakne. To se je brez prestanka odvijalo približno sedemnajst ur (Operation Enduring Freedom 2008).

Zaradi omejenih ameriških vojaških zmožnosti v tistem trenutku so bile specialne sile skupaj s pripadniki CIA prisiljene za pomoč zaprositi tri protitalibanske vojaške poglavarje (t. i. *warlorde*). Pomoč je bila seveda plačljiva. Po nekaterih navedbah naj bi ameriške sile plačale kar milijon ameriških dolarjev za 2.500 afganistanskih najemniških vojakov (Pugliese 2003, 31). Slednje se je pozneje izkazalo za veliko napako.

Ameriške sile so 30. novembra začele z bombnimi napadi na omenjeno območje. Hkrati so delovali pripadniki specialnih sil (Delta Force, britanski SAS ...), ki so bodisi neposredno med bombnimi napadi lastnih sil iskali pripadnike Al Kaide, bodisi so bili na ostrostrelskih položajih in odstranjevali enega talibana za drugim, zlasti tiste, ki so s premikom izdali svoj položaj (Pugliese 2003, 31).

Tovrstni boji so se nadaljevali vse do 12. decembra (po nekaterih virih do 13.), ko naj bi se eden izmed poveljnikov afganistanskih najemniških sil enostransko in brez predhodnih dogovorov z ameriški silami s predstavnikom Al Kaide dogovoril za premirje. Slednji so zatrdili, da se jih bo približno 100 predalo Združenim narodom. Po drugih podatkih naj bi Al Kaide podkupila te poveljnike, da bi jim omogočili pobeg v Pakistan (Pugliese 2003, 32; How US Strategy in Tora Bora failed 2008).

Ob osmi uri zjutraj je za ta dogovor izvedelo poveljstvo specialnih sil, ki se je nahajalo v osnovni šoli na tem območju. Pripadnik zelenih baretk je besno ukazal nadaljevanje bombnih napadov in od poveljnika zahteval pojasnilo za tovrstno dejanje (How US Strategy in Tora Bora failed 2008). Slednjega seveda ni dobil, zračni napadi so se nadaljevali toda vodje Al Kaide niso ujeli.

Razlogov za neuspeh je več. Poglavitni je bil po mnenju nekaterih zanašanje na lokalne vojaške sile (najemnike), ki so se izkazale za nezanesljive. Sam sem mnenja, da so ameriške sile to operacijo vodile preveč konvencionalno (zlasti na račun zaveznikov), s prevelikim zanašanjem na zračno podporo, ki je bojišče z obsežnim bombardiranjem naredila nepregledno, neposredno pred operacijo pa bi bila potrebna dobra specialno-izvidniška in obveščevalna misija. V kolikor je slednja obstajala, je bila izvedena precej slabo, saj so bile celo približne lokacije teroristov neznane, kar je za območje več kvadratnih kilometrov nujno, prav tako so bili neznani bolj natančni podatki o bunkerjih in podzemnih rovih, saj se je o njihovi globini in razprostranjenosti precej pretiravalo.

Menim, da bi ameriške specialne sile (seveda ob pomoči letalstva) to operacijo zmogle tudi same in to precej bolje. Predvsem bi bilo na bojišču manj zmede in več osredotočenosti na ključne cilje operacije.

6.1.6 Aretacije članov Al Kaide

Avgusta 2001 je skupina zelenih baretk ponoči skupaj s pripadniki 82. divizije *Airborne* aretirala tri domnevne člane Al Kaide. Vojna na več frontah (oktobra in novembra 2001) je bila za te bojovnike le še oddaljen spomin, saj so zelene baretk pod poveljstvom SOCOM-a nadaljevale svoje nekonvencionalno bojevanje z iskanjem teroristov in zbiranjem informacij oziroma z obveščevalno dejavnostjo (Micheletti 2004, 31). To seveda velja vse do naslednje večje operacije, Anakonde.

6.1.7 Operacija Anakonda

Operacija je druga večja bojna operacija v vojni *Enduring Freedom* v Afganistanu in se je odvijala v prvi polovici marca leta 2002. Celotne operacije ne bom opisoval, saj je preobsežna, vsebuje veliko akterjev in več faz. Osredotočil se bom na tiste dele oziroma faze, kjer so svojo vlogo odigrale specialne enote.

Operacija se je odvijala na območju doline Shahikot, ki je obdana z gorskimi grebeni, ki so polni naravnih lukenj in razpok, kar gverilcem omogoča enostavno pokrivanje doline in prehodov (Kugler 2007, 5). Za to operacijo sta bili ustanovljeni t. i. *Task Force Mountain* in *Task Force II* ter nekateri drugi elementi, ki so bili sestavljeni iz 3. brigade, ki je bila del 101. divizije *Airborne*, 1. bataljona 87. regimenta 10. gorske divizije, SOF enotami, ognjena podpora pa je pripadala *U.S. Air Force*, torej zračnim silam ZDA (Operation Anaconda 2007). Najprej so ameriške specialne enote oziroma SOF¹² inštruktorji izvedli krajše urjenje lokalnih policij, ki so pripadale lokalnemu poveljniku (warlordu) Zii, z namenom uporabe le-teh v bojih. Specialne enote so opravile tudi nekaj predhodnih izvidnic, in sicer na tolikšni razdalji, da jih nasprotnik še ni opazil¹³. Ocenitev številčnosti nasprotnikovih sil je bila nenatančna, kar je bila ena izmed prvih pomankljivosti v pripravah na operacijo. Splošno mnenje je bilo, da borcev na tem območju ni več kot 200–300 in še ti naj bi bili opremljeni zgolj z lahkim pehotnim orožjem. Pozneje se je izkazalo, da je bilo nasprotnikov 700–1000 in da so bili oboroženi tudi z RPG-ji¹⁴, minometi in tudi z nekaj artilerije (Kugler 2007, 6).

---

¹² *Special Operations Forces* (torej sile za specialne operacije vojaških sil ZDA), med katerimi so bili tudi pripadniki SF.

¹³ Mogoče so bili pri izvidovanju še preveč previdni oziroma nespretni.

¹⁴ Kratica RPG pomeni *rocket propelled grenade*, torej protiletalska in protioklepna orožja.

Taktika zaveznikov je bila obkolitev nasprotnika s koncentričnimi krogi ter postopno stiskanje (od tod ime Anakonda), v sami dolini (*objective Remington*, viden na skici v prilogi 3) pa bi uporabili taktiko »kladiva in nakovala« (*»Hammer and Anvil«*), pri čemer bi bili kladivo pripadniki SOF skupaj z lokalno policijo (Zia), medtem ko bi nakovalo tvorili ameriški vojaki (Kugler 2007, 11–12), prav tako bi pripadniki SOF sestavljali drugi obroč, ki bi preprečeval umik nasprotnika.

Relativno malo pozornosti je bilo namenjene pripravi morebitnega zračnega delovanja, torej podpori oziroma CAS¹⁵. Nekateri strokovnjaki iz zračnih sil so tudi predlagali 2-dnevno predhodno bombardiranje območja (t. i. *saturation bombing* ali *carpet bombing*), vednar se poveljniki kopenske vojske s tem niso strinjali, saj bi to izničilo efekt presenečenja (tudi silam SOF) (Kugler 2007, 13).

Bitka na gori Takur Ghur je potekala 3. in 4. marca 2002. Gora je najvišja na tem območju. Lega in višina sta razvidni iz skice¹⁶ v prilogi. Na skici se približno vidijo tudi položaji in premiki nasprotnikov. Na tej gori so se izvedli bolj ali manj uspešni helikopterski desanti na vrh gore specialnih enot rangerjev in SEAL-ov. Vrh gore je bil obenem najvišja točka območja operacije. V poskusih zavzetja območja na vrhu gore so zavezniki izgubili 7 vojakov (2 SEAL-a in 5 rangerjev), 6 pa jih je bilo ranjenih, zrušen je bil tudi en helikopter tipa Chinook. Razlogov za neuspeh je bilo več. Eden je nekoordiniran desant specialcev z drugimi zavezniškimi enotami, naslednji je močan sovražnikov ogenj na tem območju itd. Naposled je bila bitka s pomočjo CAS, torej letalske podpore, le dobljena (Kugler 2007: 16–17; *Situation Critical* 2008).

Na tem mestu se odpirajo vprašanja o predvidljivosti delovanja SOF v gorskem svetu. Znano je namreč, da so dominantne točke pogosta želja napadalcev, v kolikor obramba nima na voljo upoštevanja vrednih zračnih sil. Posledično lahko nasprotnik na take premike računa in na taka območja po potrebi hitro koncentrira ogenj. Posledica je lahko demaskiran helikopterski desant, in kar je še huje, izguba dragocenega »vojnega stroja«, kot so pripadniki specialnih enot.

Naposled je prišlo do zamenjave taktike, prvotno zamišljeno »hammer and anvil«¹⁷ taktiko so zamenjali za obsežno zračno podporo (CAS), ki sprva ni bila predvidena. Razlog za slednje je

---

¹⁵ Kratica CAS pomeni *close air strikes*, torej natančne zadetke iz zraka, ki dopuščajo bližino lastnih sil.

¹⁶ V samem pridobivanju podatkov sem prišel do dejstva, da se bom za mojo analizo moral zadovoljiti s skicami omejene taktične uporabnosti. Vse večkrat sem na medmrežju prišel do podatkov o »nepodatkih« oziroma nedostopnosti taktičnih map za operacijo Anakonda. Po drugi strani je to logično, saj je operacija mlajša in bi taktične mape pomenile razkritje delovanja SOF in drugih enot, kar bi jim glede na aktualnost spopadov v Afganistanu prej škodovalo kot ne.

¹⁷ Kladivo in nakovalo.

bilo nedelovanje dela prve taktike, in sicer nefunkcioniranje »kladiva«, saj so bile lokalne milice že po nekaj izgubah tako demoralizirane, da so nemudoma zapustile bojišče (Kugler 2007, 15–17).

Po mnenju analitikov so specialne enote v tej operaciji kljub vsemu igrale koristno vlogo, tako v njeni pripravi kot tudi izvedbi. Nudile so strokovno izvidništvo ter vodile afganistanske zavezniške sile. SOF-skupine so v dolini pomagale označiti nasprotnikove položaje, da je po njih lahko delovala zračna podpora. Skorajšnji debakel na gori Takur Ghar pa se najverjetneje ne bi zgodil, če bi Task Force 11 svoje delovanje bolje uskladił z delovanjem Task Force Mountain in drugimi elementi. Pomembna in trajna lekcija je torej, da so specialne enote sicer »neprecenljiv instrument vojskovanja«, vendar morajo svoje delovanje in operacije pazljivo uskladiti in integrirati v širše operacije (Kugler 2007, 24–25).

6.1.8 Sklep o vlogi SF v Afganistanu

Vojna v Afganistanu, ki se je začela oktobra leta 2001, je zagotovo največja protiteroristična operacija v zgodovini. Vrsta grožnje (terorizem) je oblikovala tudi instrumenta odziva, ki sta bila v tem primeru vsaj sprva specialno bojevanje in uporaba specialnih enot. Težava asimetričnega bojevanja je namreč tudi v tem, da nam lahko nasprotnik zaradi načina svojega delovanja prepreči uporabo širokega spektra opreme, ljudi in/ali načina delovanja. V tem primeru je to pomenilo zelo okrnjeno uporabo predvsem oklepnihi enot in drugih načinov bojevanja, kjer so imele ameriške sile očitno prednost pred talibani. Boj se je tako v veliki meri zreduciral na pehotno bojevanje, ki pa je imelo na ameriški strani podporo iz zraka (t. i. CAS ali *close air support*). Na tej ravni bojevanja nasprotnik na nepoznanem terenu kljub boljši opremljenosti in usposobljenosti ne more enostavno in hitro premagati nasprotnika, lov na teroriste pa se hitro lahko spremeni v boj za preživetje.

Kakor koli že, v začetnih bojnih operacijah v severnem Afganistanu so bile specialne sile kopenske vojske ZDA (torej enote SF ali zelene baretke) uporabljene in preizkušene v največjem obsegu in najvišji stopnji zahtevnosti nalog vse od vietnamske vojne. Na razpolago so imele zelo malo časa za priprave, bile so izkrcane s helikopterskimi desanti globoko v sovražnikovem ozemlju. Nato so morale hitro priti v stik z severnim zavezništvom (*Northern Alliance*) z namenom koordiniranja njihovih aktivnosti, zlasti ofenziv (pa tudi urjenj, op. p.). Na nasprotnika pa so tudi prenesle ogromno vojaško moč svojih zračnih sil. Pomagale so spremeniti politični režim v tej državi (npr. operacija prevoza Hamida Karzaja, ki jo je izvedla

ODA 574). Po navedbah ameriške vojske naj bi pripadniki SF opravili vse zadano in še več (Operation Enduring Freedom 2008).

6.2 Vloga ESD v Afganistanu (SIKON ISAF 1)

Pripadniki Enote za specialno delovanje so v Afganistanu sodelovali kot del Mednarodne brigade Kabul (KMNB, *Kabul Multinational Brigade*). Skupina se je imenovala SIKON ISAF 1, kar je pomenilo slovenski kontingent v silah ISAF. Osnovni namen skupine je bilo obveščevalno in izvidniško delovanje na širšem območju delovanja Mednarodne brigade Kabul ali krajše KMNB. Pripadniki ESD pa so na tem območju zbirali tudi podatke o prisotnosti terorističnih skupin (Paternus 2005, 27).

Organizacijska struktura brigade je predstavljena v prilogi, iz katere je razvidno, da je izvidniški del pripadel slovenskim in kanadskim silam.

Zaradi visokega nivoja usposobljenosti pa se je spekter nalog pripadnikom ESD precej razširil, in sicer na pomoč in podporo koalicijskim partnerjem, kamor je sodilo tudi usposabljanje kanadskih in norveških oboroženih sil v taktiki urbanih spopadov (slednje bi lahko uvrstili med naloge specialnih sil, kot je FID oziroma *Foreign Internal Defense*, le da je šlo za urjenje tujih pripadnikov na tujem terenu, op.p.). Naslednja naloga je bila iskanje in uničevanje skladišč orožja in streliva v lasti terorističnih skupin. Pripadniki so opravljali tudi varovanje in spremstvo pomembnih oseb ob obisku v Afganistanu (kot je bil takratni generalmajor Ladislav Lipič). Naloga bojnega iskanja in reševanja (CSAR, *Combat Search and Rescue*) je bila izvedena z nalogo izvidnice področja strmoglavljenega potniškega letala visoko v afganistanskih gorah, kar je opravil SIKON ISAF 2, torej druga rotacija slovenskih sil na tem območju. Ta naloga velja za eno izmed najzahtevnejših v celotni operaciji ISAF (Paternus 2005, 27).

Sicer je SIKON ISAF 1 štel 18 pripadnikov (17 jih je bilo iz ESD, eden pa je bil del konvencionalnih sil Slovenske vojske). 16 pripadnikov je delovalo pod poveljstvom kanadskih sil v okviru izvidniške čete KMNB. Bojna skupina je bila sestavljena iz 10 pripadnikov, in sicer poveljnika bojne skupine, namestnika ter osmih specialistov s področja oborožitve in taktike, rušenja, sanitete in zvez (Paternus 2005, 31–32).

Pripadniki ESD so za omenjeno misijo imeli precej obsežne priprave od junija do avgusta. Poudarek v času priprav je bil zlasti na saniteti in inženirstvu pa tudi obveščevalnem

delovanju, kamor je sodilo tudi seznanjanje s trenutnim stanjem v državi in kulturnimi ter zgodovinskimi značilnostmi le-te (Pišlar 2003, 12–13).

Nekateri so bili sicer mnenja, da so bile priprave ESD prekratke, toda če obdobje trimesečnih priprav primerjamo z manj kot enomesečnimi, kot so jih imeli na voljo pripadniki enot SF za začetek vojne v Afganistanu leta 2001, se zdijo trije meseci več kot dovolj.

7 VLOGA SPECIALNIH SIL PRI SOOČANJU Z ASIMETRIČNIMI GROŽNJAMI

Na tem mestu bom ugotavljal, ali se strokovnjaki zavedajo trendov in morebitnih problemov, s katerimi se lahko sooča tudi tako razvit sistem, kot je ameriška vojska in zlasti njena podkomponenta specialnih sil (predvsem SF) ter slovenska vojska s svojo komponento specialnih sil (enoto ESD).

Menim, da je eden izmed pomembnih trendov, ki ga je treba dobro vključevati v različne vojaške doktrine, zlasti v doktrine za specialne operacije, pojem asimetrije oziroma asimetričnega bojevanja.

Asimetrično vojskovanje ali asimetrično bojevanje? Sam sem zagovornik rabe druge besedne zveze, saj je značilnost asimetrije širina, bojevanje pa je širši pojem od vojskovanja in vključuje tudi tiste načine boja proti nasprotniku, ki niso tipično vojaški.

Pisec Rod Thornton je v svoji knjigi *Asimetrično vojskovanje* koncept asimetrije dodobra razložil na primeru ameriške vojske. Edina težava je, da se ves čas poudarja pomen konvencionalnih sil in obenem zanemarja komponento specialnih sil pri njihovi vlogi v asimetričnem bojevanju. Kljub vsemu avtor pride do spoznanja, da bo na t. i. kompleksnih terenih (kot je Afganistan) in proti nasprotniku, ki bo izrabljala samoomejitve¹⁸ vojaških sil ZDA pri delovanju npr. v urbanih predelih ali goratih območjih v ospredje vse bolj prihajala človeška komponenta in ne več toliko tehnološka (Thornton 2007, 126–130).

Tudi (upokojeni) polkovnik ameriške vojske Gerald Schumacher je mnenja, da je za novodobne vire ogrožanja, kot je terorizem, ki nima nacionalnih okvirjev, najbolje uporabiti »tehnologijo SF«, torej specialne enote kopenske vojske ZDA, ki so za to tudi najbolje izurjene in opremljene. Pravi, da potreba po enotah SF še nikoli ni bila tako velika, kot je ravno v tem obdobju (Schumacher 2005, 12).

Mnenja obeh avtorjev bi seveda lahko podprl s primerom operacije *Trajna svoboda* (*Enduring Freedom*) v Afganistanu, kjer so (zlasti) v prvih fazah in predfazah ZDA uporabile pretežno specialne sile (med njimi SF) in paravojaške formacije obveščevalne službe CIA. Ali slednje nakazuje zavedanje ameriških doktrinarnih ekspertov in vojaškega vrha o optimalni usposobljenosti ameriških specialnih sil za konfrontacijo z asimetričnim nasprotnikom ali pa gre zgolj za uporabo slednjih za doseganje občutljivih političnih ciljev na čim manj opazen način, pa je drugo (pomembno) vprašanje.

---

¹⁸ Mišljeno je humano delovanje zlasti v urbanih predelih, kjer so kolateralne žrtve nezaželjene.

Nekateri avtorji so mnenja, da so specialne sile smotrna rešitev težav, s katerimi se ubada ameriška vojska. Tako Scarborough pravi, da vojska ne potrebuje komandosov, temveč specialne enote, kar so ljudje, ki razmišljajo, v kakšnem okolju se bodo borili in imajo zadostno obveščevalno podporo za izvajanje pravih potez. Ameriška vojska ima trenutno namreč ogromne težave s poznavanjem okolij, v katera pošilja svoje vojake (Scarborough v K. Adams 1998, 287). Ugotovitev je bila sicer podana pred 11. septembrom 2001, konkretnije že 1996. leta, kar pomeni, da so se nekateri že pred razmahom asimetričnih virov ogrožanja zavedali pomena hitrejšega razvoja specialnih sil.

Kljub temu so strokovnjaki vsa ta leta precej zanemarjali razvoj ustreznih doktrinarnih načrtov na področju specialnega bojevanja v povezavi z asimetričnim bojevanjem.

Tako na področju nekonvencionalnega bojevanja v ameriški doktrini v devetdesetih letih ni prišlo do bistvenega napredka, saj je bila slednja trdno povezana s konvencionalnimi misijami in vlogami SOF. Poveljstvo sil za specialne operacije je slednje še najbolj nazorno ponazorilo v doktrini *Special Operations in Peace and War* iz leta 1996 z definicijo specialnih operacij, ki vsebujejo uporabo majhnih enot v neposrednih ali posrednih vojaških akcijah strateške ali operativne ravni. Za to so potrebne enote, ki vsebujejo specializirano osebje, opremo in urjenje ter taktiko, ki presega rutinske zmogljivosti konvencionalnih sil (USSOCOM 1996, 1–2 v Adams 1998, 287).

Doktrina uporabe specialnih sil pa ni nek končni cilj, saj npr. doktrinarni seznam misij, ki jih opravljajo SOF, ni napisan z namenom dokazovanja neke abstraktne resnice ali konsistentnosti. Adams je celo mnenja, da so doktrine navadno namenjene politični sferi, strokovni javnosti ali kvečjemu posameznemu poveljniku (Adams 1998, 289).

Thornton je po drugi strani mnenja, da mora doktrina vsebovati »filozofijo iniciativnega in kreativnega razmišljanja«, v kolikor naj bo uspešna pri soočanju z neznanim. Kljub vsemu doktrina ne more predvideti točne oblike oziroma narave asimetričnih nasprotnikov. Tisti, ki se torej v kriznih situacijah zanašajo na doktrinarne rešitve, ne morejo vedno uspeti, saj slednja ni zadostna priprava za »nepričakovano« (Thornton 2007, 167).

Doktrina torej ne sme biti sama sebi namen ali samozadostna, ampak mora biti vedno pripravljena na dopolnjevanje, celo radikalno spreminjanje in prilagajanje na nove varnostne situacije. Je torej zgolj teoretična priprava na prakso, nikakor pa slednje ne more do potankosti predvideti ali ji celo rigidno narekovati načinov delovanja ne glede na okoliščine, saj se vedno piše »post festum«.

8 VOJAŠKI DOKTRINI

8.1 *Ameriška doktrina o vlogi in delovanju specialnih sil kopenske vojske (ARSOF)*

Ameriška doktrina uporabe specialnih enot kopenske vojske (t. i. *Field Manual* ali krajše FM 3–05, specialne enote kopenske vojske ali v nadaljevanju ARSOF) uvodoma opiše trenutno varnostno okolje kot polno ekstremizmov in poudarja potrebo po razvijanju kapacitet za asimetrično bojevanje in preprečevanje širjenja orožja za množično uničevanje (WMD). Grožnje miru in stabilnosti so številne, kompleksne ter pogosto medsebojno povezane npr. z naravnimi in drugimi nesrečami (FM 3–05 2006, 1–1).

ARSOF se lahko posledično uporabi v skupnih, kombiniranih in mednarodnih formacijah za zelo širok spekter nalog. ARSOF so dominantne in hitro odzivne prav za vsako izmed njih. Predstavljajo odzivne, agilne, smrtonosne in premestljive sile ZDA ter so instrument za dokončno in odločno reševanje konfliktov (FM 3–05 2006, 1–1).

Poveljstvo za specialne operacije ZDA (USSOCOM) je vodilno bojno poveljstvo (COCOM) za načrtovanje, usklajevanje in izvajanje protiterorističnih operacij na globalni ravni v sodelovanju z drugimi poveljstvi. USSOCOM ima pomembno usklajevalno vlogo znotraj obrambnega ministrstva (DoD) na področju t. i. vojne proti terorizmu (v nadaljevanju WOT). ARSOF pa so sredstvo za izvajanje WOT.

ARSOF ima tri strateške cilje:

1. WOT,
2. vzdrževanje pripravljenosti za delovanje,
3. prilagajanje in preoblikovanje.

Način, kako ARSOF deluje v WOT, so specialne operacije (SO), ki največkrat nudijo obveščevalne podatke, s katerimi se nato deluje proti terorističnim mrežam. Protiteroristične enote so lahko sestavljene samo iz specialnih sil (SOF) ali pa kombinirane s konvencionalnimi silami (FM 3–05 2006, 1–1; 1–2).

Doktrina v nadaljevanju razlaga razpon operacij, v katere so vključene ARSOF, in pravi, da specialne sile največkrat delujejo v več tipih operacij hkrati. Glede same narave operacij sta najprej omenjena globalizacija in tehnološki razvoj, ki tudi asimetričnemu nasprotniku omogočata ogrožati varnost ZDA z relativno nizkimi stroški. Nato pravi, da je pomembno, da ZDA hitro identificirajo nasprotnika (na državni ali poddržavni ravni) ter ukrepajo bodisi

individualno ali v ohlapnih koalicijah. Spremenljivost in hitrost globalnih povezav terja tudi od ARSOF večjo prilagodljivost in povezljivost. Posledično lahko specialne sile delujejo na globalni ravni npr. z izvajanjem specialnih operacij v WOT kot del preventivne strategije ZDA za preprečevanje bodisi neposrednih ali posrednih napadov na nacionalne interese (FM 3–05 2006, 1–2; 1–3).

Specialno vojskovanje (*Special Operations Warfare*) je način, kako se ARSOF sooča s sodobnimi viri ogrožanja, in je vsebovano v širokem spektru vojaških operacij, ki imajo naslednje značilnosti (FM 3–05 2006, 1–9; 1–10):

- **preventivnost**, katere namen je nevtralizacija nasprotnika pred njegovim delovanjem (sem sodijo nekonvencionalno vojskovanje – UW, psihološke operacije – PSYOP, neposredne akcije – DA ter operacije protiterorizma – CT);
- **dislokacija** (nasprotnika) v smislu bodisi prisile nasprotnikovih sil k umiku ali pa zmanjšanja njihovega bojnega potenciala na nerelevantnega za neko območje;
- **razdor** (v nasprotnikovi vrstah) s pomočjo specialnega izvidništva – SR, DA, PSYOP;
- **izrabljanje** (nasprotnikovih slabosti), katerega cilj je na psihološki ravni oslabiliti nasprotnikove vojake, diskreditirati širše politično vodstvo ter preprečiti dotok pomoči zaveznikov, to pa zlasti z DA in UW-operacijami, katerih cilj je v tem primeru zlasti demoraliziranje;
- **težišče delovanja** (določene operacije), s katerim se določi najpomembnejšo nalogo neke operacije v določenem obdobju. Navadno je težišče delovanja usmerjeno proti nasprotnikovim šibkim točkam, katerih nevtralizacija bi pomenila najbolj optimalno pot k zmagi;
- **obveščevalna dejavnost**, katere cilj je spoznati nasprotnikove slabosti in se izogibati stiku z njim tam, kjer je močan. Treba se je zavedati, da idealnih obveščevalnih podatkov skorajda ni in je treba tudi iz slabših uspešno izpeljati operacijo;
- **decentralizacija** (odločanja) je ključna za uspeh specialnih operacij, zato mora biti prisotna na nižjih operativno taktičnih ravneh, torej na posameznih misijah;
- **pobuda** (k samoiniciativnosti), ki se nanaša na sposobnost in tudi zainteresiranost pripadnikov SOF po samostojnem sprejemanju pomembnih, časovno kritičnih, odločitev. Prihaja od spodaj navzgor po verigi poveljevanja (gre za t. i. bottom-up pristop).

Pred samo izvedbo specialne operacije si je treba zastaviti tudi naslednja temeljna vprašanja glede kriterijev operacije, in sicer (FM 3–05 2006, 1–10, 1–11):

1. Ali je misija primerna za uporabo ARSOF? Izogibati se je namreč treba nadomeščanju konvencionalnih enot s SOF, v kolikor misija ne zahteva njihovih posebnih veščin.
2. Ali misija podpira načrte širše vojaške kampanje?
3. Je misija izvedljiva? Pretehtati je treba možnost soočenja z močnim, težko oboroženim nasprotnikom, čemur SOF niso namenjene.
4. Ali so na voljo zahtevane zmogljivosti za določeno operacijo?
5. Bo uspeh misije opravičil tveganje? Tukaj je poudarjena vrednost SOF kot omejenega in visoko cenjenega resorja.

Na področju zmogljivosti enot ARSOF je poudarjena vsestranskost v smislu izogibanja zanašanju zgolj na silo. Poudarjajo se politična, kulturološka in lingvistična znanja (FM 3–05 2006, 1–12).

Pomembne zahteve do ARSOF pri njihovem izvajanju nalog pa so: razumevanje okolja, v katerem poteka operacija, prepoznavanje političnih implikacij delovanja, sposobnost medagencijskega sodelovanja, razsodno soočanje z nasprotnikom, upoštevanje dolgoročnih posledic specialnega delovanja, zagotavljanje legitimnosti in kredibilnosti, predvidevanje in nadzor nad psihološkimi razsežnostmi specialnega delovanja, sposobnost posrednega doseganja ciljev, ohranjanje operativne fleksibilnosti oziroma obstoj več operativnih opcij, zagotovitev dolgoročne podpore npr. lokalnemu prebivalstvu, nudenje zadostnih obveščevalnih podatkov za uspešno izvedbo naloge (osrednja vloga HUMINT), dobro razmerje med varnostjo pri izvedbi naloge in možnostjo uspeha, saj lahko pretirana skrb za varnost ogrozi izvedbo naloge (FM 3–05 2006, 1–14; 1–15).

Ameriška doktrina specialnega bojevanja ima prevladujoč ofenzivni značaj, zlasti del, ki govori o WOT oziroma vojni proti terorizmu in preventivnih ukrepih za povečanje varnosti ameriškega ozemlja in državljanov.

Problem ameriške vojske in njene vojaške doktrine (tudi specialne) je lahko tudi v tem, da si vedno in povsod želi brezpogojne zmage (Thornton 2007, 174).

Tudi tam, kjer to ni povsem možno. V mislih imam četrto generacijo vojskovanja s svojimi pojavnimi oblikami, med katerimi je najbolj pogosta terorizem v obliki asimetričnega bojevanja. Pomembno bi se bilo zavedati, da obstaja poleg zmage in poraza tudi t. i. status quo. V kolikor bi ga bile ZDA s svojim specialnim delovanjem sposobne doseči, bi to na kratek rok lahko pomenilo napredek glede na trenutno stanje.

Ameriška doktrina bi torej lahko razmišljala tudi o načinih, kako omejiti terorizem in druge asimetrične grožnje na začasno sprejemljiv in obvladljiv nivo ter njegovo dokončno izkoreninjenje premakniti na (bližnjo) prihodnost.

8.2 Slovenska doktrina o vlogi in delovanju specialnih sil kopenske vojske (ESD)

Slovenska vojaška doktrina ima precej krajšo tradicijo od ameriške. Vprašanje, ki se na tem mestu odpira, je, ali gre slednje tudi na račun kakovosti oziroma strokovnosti. Ali torej krajša tradicija nujno pomeni tudi slabše oblikovana doktrinarna izhodišča in načela?

Takojšen odgovor ni možen. Že uvodoma je treba omeniti, da Slovenska vojska nima specialne vojaške doktrine. Specialne enote so zajete v splošni vojaški doktrini.

V doktrini so razdelane vrste sil Slovenske vojske, kjer so znotraj sil za bojevanje posebej omenjene specialne enote (Vojaška doktrina 2006, 26).

Ponovno so specialne enote omenjene v konceptu skupnih združenih namenskih sil¹⁹, kjer tvorijo samostojno komponento, poleg kopenske, mornariške in zračne komponente (Vojaška doktrina 2006, 29). Gre torej za model sodelovanja z drugimi zavezniškimi silami v različnih mednarodnih operacijah.

Zanimiva je delitev delovanja Slovenske vojske na ofenzivno, defenzivno, stabilizacijsko, podporno, informacijsko, prehodno in specialno (Vojaška doktrina 2006, 48). Že na tem mestu je vidno zavedanje strokovnjakov o večplastnosti specialnega delovanja, ki ga tako ni mogoče enačiti zgolj z enim ali dvema prej opisanimi načinoma delovanja.

Specialno delovanje je tako po doktrinarni definiciji »način bojnega delovanja, ki ga izvajajo posebej izbrane, opremljene, organizirane in usposobljene enote Slovenske vojske z namenom podpore doseganju vojaških, političnih ali psiholoških ciljev, ki imajo operativni ali strateški pomen.« Sem sodijo tudi nekonvencionalno bojevanje, direktne akcije, specialno izvidništvo, obveščevalna dejavnost, protiteroristična dejavnost, psihološko delovanje ter bojno iskanje in reševanje. Vse naštetu je usmerjeno v doseganje ciljev vojaškega pomena (Vojaška doktrina 2006, 50).

V nadaljevanju doktrina opredeli način uporabe specialnih enot Slovenske vojske. Gre zlasti za delovanje v manjših skupinah, samostojno, po večji globini in v daljšem časovnem obdobju ter prikrito. Specialno delovanje je ofenzivno, defenzivno, informacijsko in stabilizacijsko

---

¹⁹ *Combined Joint Task Forces – CJTF.*

delovanje Slovenske vojske (Vojaška doktrina 2006, 51). Glede na okoliščine je enkrat prisotno npr. več ofenzivnega delovanja, drugič pa gre zgolj za informacijsko oziroma obveščevalno dejavnost (izvidništvo), kompleksne naloge lahko vsebujejo vse elemente hkrati.

Doktrina opredeli tudi vlogo specialnih enot v primeru napada na teritorij Republike Slovenije na naslednji način. V primeru, da sovražnik zasede in nadzira del ozemlja države, specialne in druge enote Slovenske vojske izvajajo nekonvencionalne vrste bojnega delovanja s poudarkom na gverilski taktiki. Enote izvedejo preoblikovanje v manjše skupine s ciljem nenehnega motenja, uničevanja in nevtraliziranja nasprotnika pa tudi zmanjševanja njegove morale. »Bojno delovanje je samostojno, agresivno, prikrito, inovativno, neprekinjeno in sili sovražnika v vzdrževanje statične razporeditve, pri čemer se povečuje manevrski prostor Slovenske vojske.« Enote se posledično izogibajo frontalnim konfrontacijam z nasprotnikom, vendar ohranjajo napadalnost in element presenečenja kot temeljni načeli za bojno delovanje na (lastnem) zasedenem ozemlju (Vojaška doktrina 2006, 51–52).

Po mojem mnenju je »specialna doktrina« znotraj splošno vojaške kratka in jedrnata. In kar je najpomembnejše, zajame bistvo specialnega delovanja v 21. stoletju. To je asimetrija.

Sicer terminov asimetrično bojevanje ter delovanje ali zgolj asimetrije ni zaslediti v celotni vojaški doktrini. Mogoče je celo, da se pisci pri svoji opredelitvi specialnega delovanja niti niso zavedali, da so mu v dobršni meri dali obeležje asimetričnega bojevanja. Kakor koli že, imena niti niso tako pomembna, da se le govori o istih stvareh.

Pomankljivost te doktrine je odsotnost specialne »poddoktrine«, ki bi natančneje razdelala določene zgolj omenjene zadeve. Ena izmed prvih je seznam nalog. Slednji je občutno prekratek, premalo razdelan in slabo razložen. Tudi samo delovanje specialnih sil na mednarodni ravni bi moralo biti bolje pojasnjeno. Ena izmed pomanjkljivosti je torej skorajšnja odsotnost opredelitve mednarodnega sodelovanja, saj je princip skupnih združenih namenskih sil zgolj omenjen, ni pa dobro razložen. Pojasnjena tudi ni vloga specialnih sil znotraj t. i. CJTF. Pomembno vprašanje, ki se zastavlja na tem mestu, je tudi poveljstvo nad slovenskimi specialnimi silami. Tukaj so mišljene zlasti pristojnosti v smislu nacionalnih omejitev ter vprašanje poveljstva nad temi silami (slovensko ali tuje).

Specialne enote so velikokrat tudi politični instrument, zato se na njihovem področju prepletajo vojaško-politične zahteve. Meje in odnosi med enim in drugimi bi morali biti prav tako temeljito razloženi. Vse te stvari je seveda težko dodati v splošno vojaško doktrino. Zato je specialna vojaška doktrina nujna, v kolikor želimo, da bo specialno delovanje v Slovenski vojski imelo svetlo prihodnost ter možnosti za napredek.

8.3 Doktrini v praksi

8.3.1 Ameriška specialna vojaška doktrina

V povezavi s konceptom asimetričnega bojevanja je še najbolj aktualen praktični primer delovanja ameriške specialne vojaške doktrine ravno operacija Trajna svoboda v Afganistanu. Tega mnenja je tudi avtor Montgomery C. Meigs, ko pravi, da so za to kampanjo značilna asimetrična razmerja (Montgomery 2003, 7).

Kot bomo videli v nadaljevanju in kot sem že sam velikokrat omenil, je asimetrija domena tako ene strani kot tudi (pametne) druge strani. Načeloma je ves spekter specialnega bojevanja v svojem bistvu asimetrično bojevanje.

Ameriške sile so torej vojno v Afganistanu leta 2001 začele s tehnološko premočjo nad nasprotnikom. Satelitske komunikacije in napredni tehnološki senzorji ter sposobnost natančnih zadetkov t. i. pametnih orožij so bili zgolj ameriška domena. Ameriške sile so bile sposobne narediti delujočo vojaško silo, sestavljeno iz zračnih sil, specialnih enot in severnega zavezništva. Slednje naj bi pomenilo veliko prednost pred nasprotnikom, saj ni imel na voljo tako dobrih obveščevalnih podatkov o ameriških silah, kot so jih slednji imeli zaradi tehnološke premoči in zavezništva z lokalnim prebivalstvom. Talibani posledično niso mogli uspešno braniti lastnega ozemlja (Montgomery 2003, 7). Asimetrija v korist ameriških sil se je tukaj kazala večplastno, in sicer preko absolutnega nadzora v zraku, do (delne) podpore s strani lokalnih prebivalcev, tehnološke asimetrije v oborožitvenih sistemih in opremi za daljinsko zaznavo nasprotnika ter seveda očitni asimetriji v izurjenosti specialnih sil za delovanje na vsakršnem terenu in v praktično vseh vremenskih pogojih, podnevi in ponoči.

Da pa je podpora lokalnega prebivalstva dvorezen meč, se je izkazalo tako v operaciji Tora Bora kot pozneje v operaciji Anakonda. Pri prvi obstaja sum, da je vodja teroristične mreže Al Kaida za hrbtom ameriških sil sklenil premirje z lokalnimi vojaškimi poveljniki in jim tudi plačal ter zbežal v Pakistan. V operaciji Anakonda pa so lokalne sile zbežale z bojišča ter ameriškim vojaškim načrtom povzročile nemalo težav ter ogrozile ameriške vojake.

Če povzamem, bi lahko rekel, da so ameriške specialne sile v operaciji v Afganistanu spoznale tako dobre kot slabe strani asimetričnega bojevanja. Nujno pa je, da se iz tega kaj naučijo.

8.3.2 Slovenska »specialna« vojaška doktrina

Afganistan je prvi primer delovanja slovenske specialne enote na tujih tleh. Že samo dejstvo, da se je obseg njim namenjenim nalog v praksi precej povečal, lahko govori v prid njihovi kakovosti. Ena izmed bolj uspešnih akcij je bilo bojno iskanje in reševanje, kjer so morali njeni pripadniki poiskati razbitine potniškega letala na precej zahtevnem visokogorskem terenu Afganistana.

Zelo uspešna protiteroristična akcija je bila uničenje skladišča orožja in streliva. Podobno kot enote SF so tudi pripadniki ESD delovali na mnogih področjih.

Tudi tukaj je bila asimetrija glede na nasprotnika večdimenzionalna. Mogoče še najmanj izrazita pri oborožitvi in opreми, vsekakor pa pri znanju in veščinah.

9 REŠITVE NA PODROČJU SPECIALNEGA IN ASIMETRIČNEGA BOJEVANJA

Thornton asimetrično bojevanje poimenuje tudi četrta generacija vojskovanja (*fourth generation of warfare* oz. v nadaljevanju 4GW) in pravi, da je za ameriško vojsko pomembno, da prevzame način razmišljanja in delovanja njihovega nasprotnika. Mora povečati fleksibilnost in zmanjšati raven zanašanja na tehnologijo in raven poudarjanja njene vloge ter uporabe gole sile (Thornton 2007, 155–156).

Če je torej t. i. 4GW trend, ki bo trajal vsaj še nekaj desetletij, potem bi bilo vsekakor smotno razmišljati o že prej omenjeni transformaciji oboroženih sil oziroma bolje rečeno »specializaciji vojske«, v kateri bi večjo vlogo kot doslej prevzele specialne sile. Na kratki rok bi torej specialne enote bile gonilna sila asimetričnega bojevanja, hkrati in vzporedno pa bi se odvijala »pedagoška« funkcija prenosa t. i. know-how (torej prenos znanj, veščin) in tehnologije na določene specializirane, posebne enote konvencionalnih delov oboroženih sil, ki bi nato na daljši rok lahko določene naloge iz spektra asimetričnega bojevanja tudi samostojno opravljale. S tem bi prišli do razširitve koncepta specialnega oziroma asimetričnega bojevanja tudi na določene regularne dele enot oboroženih sil²⁰.

Obenem bi bilo torej treba poudariti tudi vlogo specialnih sil pri urjenju konvencionalnih sil za asimetrično bojevanje, za kar so specialne sile prav tako izredno dobro usposobljene, saj so bile doslej strokovnjaki za spreminjanje predvsem tujih neizkušenih vojakov pa tudi upornikov v precej izurjene vojake, in zakaj ne bi istega sedaj počele z lastnimi silami?

---

²⁰ Ameriška vojska je podobno storila že v preteklosti, saj je v nekaterih sicer konvencionalnih enotah vzpostavila specializirane enote z lastnostmi specialnih sil, kot je *USMC force recon*, torej izvidniška enota ameriškega korpusa marincev.

10 PRIMERJAVA ESD IN SF

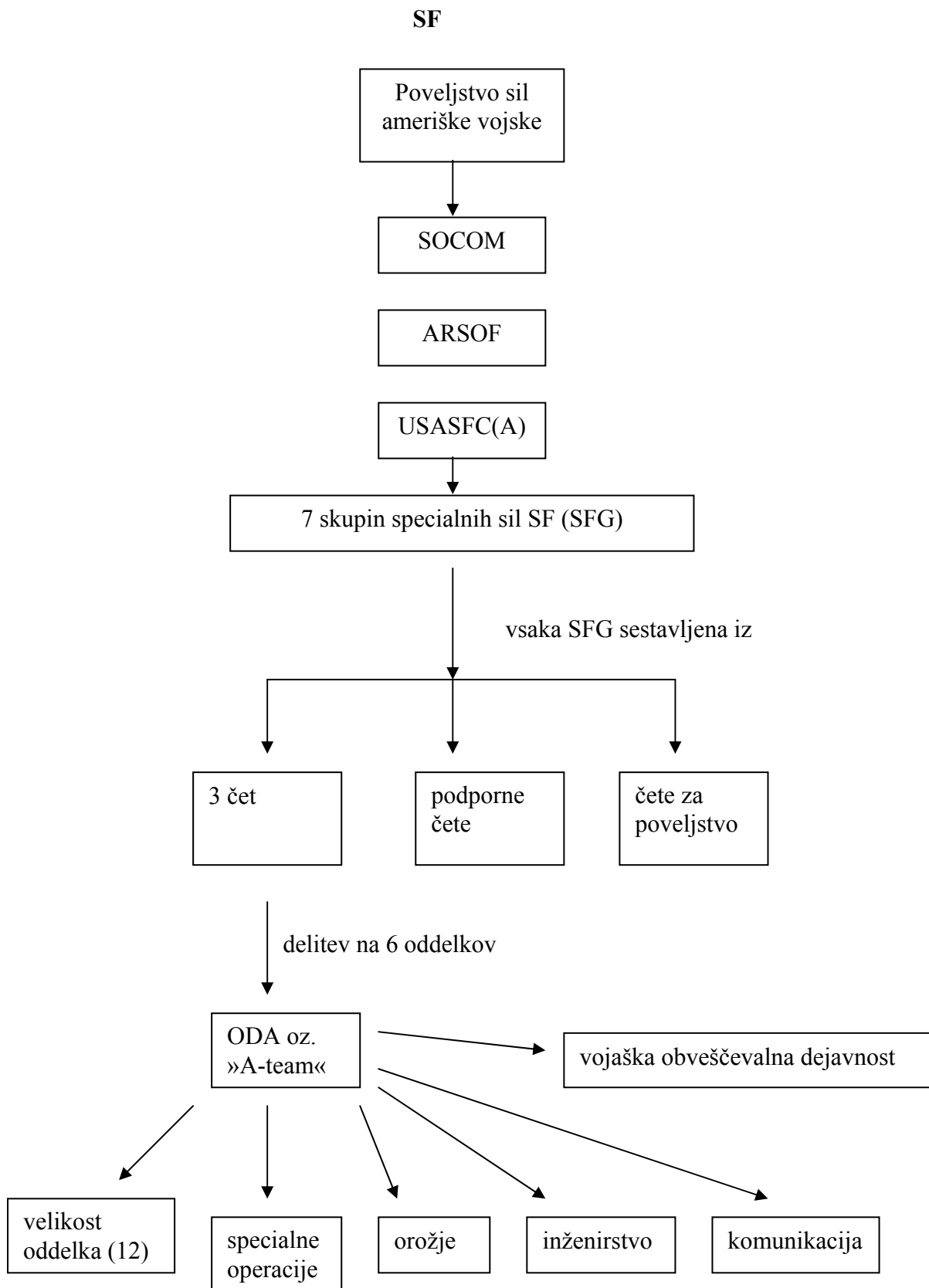
Ko pogledamo mota obeh enot, lahko opazimo določene podobnosti in razlike. Ena skupna lastnost je, da je obema prioriteta dolžnost do domovine. Vendar pa imajo zelene baretke s svojim motom »svobodo zatiranim« precej širše pristojnosti oziroma obveznosti kot ESD, ki za vrhovni cilj postavlja obrambo domovine in eventualno sodelovanje s silami zavezništev, kot je npr. zveza Nato. Zelene baretke so potemtakem tudi sredstvo za urejanje političnih razmer na območjih interesov vlade ZDA, saj so jim nenaklonjeni politični režimi potencialno nevarni. Tukaj nato nastopi preventivna in tudi ofenzivna ameriška vojaška doktrina, ki tudi s pomočjo specialnih sil, kot so SF, te režime bolj ali manj enostavno zamenja. Kdo je v takih primerih zatiralec, kdo zatirani in kdo osvoboditelj, pa je zelo relativno in največkrat odvisno od zornega kota opazovanja. Seveda na tem mestu ne gre dvomiti o strokovnosti dela SF, vendar pa se sprašujem ali je njihovo delovanje vedno upravičeno in potrebno? Delovanje ESD je po drugi strani zunaj meja Slovenije omejeno na delovanje v okviru zavezništva, ki ima navadno širšo mednarodno legitimnost. To je po mojem mnenju ena izmed prvih večjih razlik med obema preučevanima enotama.

Naslednja referenčna točka je usposabljanje. Obe enoti v svoje vrste sprejemata kandidate, mlajše od 30 let, vendar je pri enotah SF eksplicitno zahtevan moški spol, česar pri ESD ni zaslediti. Večja razlika pri temeljnih zahtevah je na področju službovanja v vojski, kjer morajo biti pripadniki ESD vsaj šest mesecev zaposleni v SV, ameriški SF pa vsaj 3 leta, vendar so slednji te standarde nekoliko omilili. Kar se tiče nadaljnjega usposabljanja, so zadeve v splošnem precej podobne, saj je pri obeh enotah poleg psihofizičnih predispozicij treba opraviti še kvalifikacijski test, ki mu sledijo dolga in obsežna usposabljanja.

V organigramih 10.1 in 10.2 so prikazane določene strukturne podobnosti in razlike obeh enot.

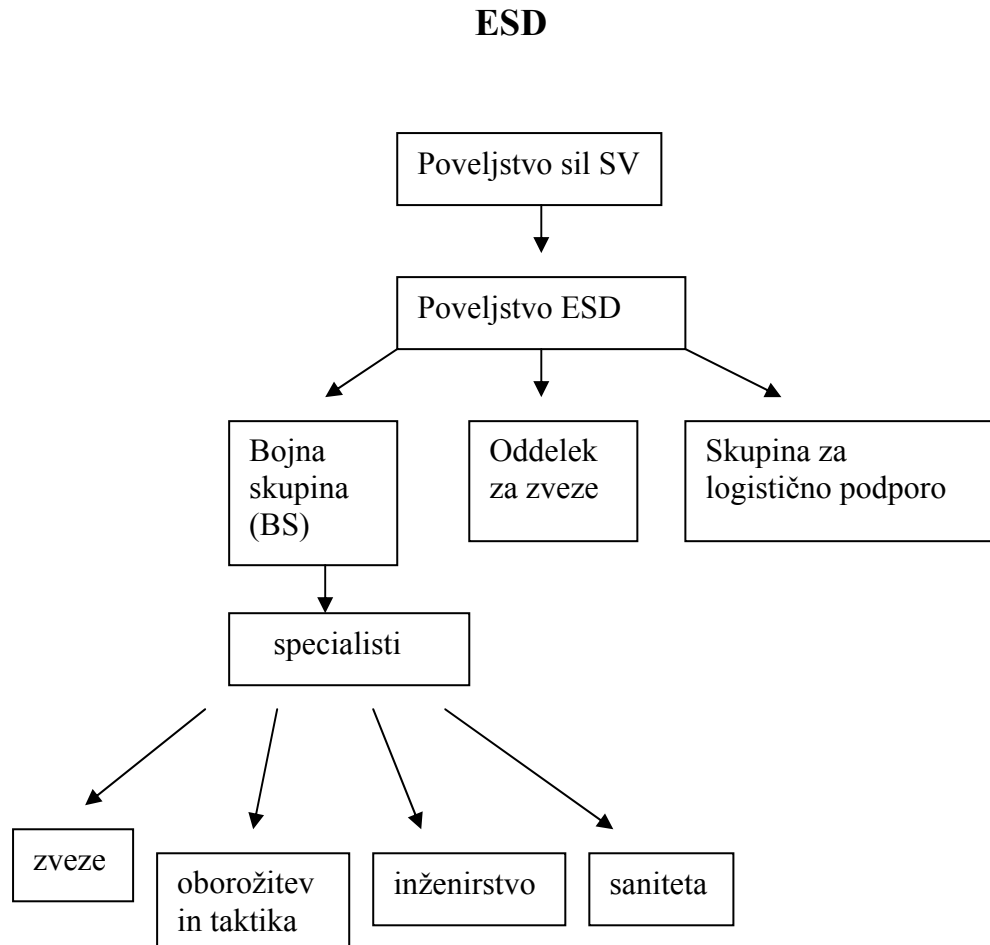

Slika 10.1: Organigram SF

Vir: Lastna primerjava.

Slika 10.2: Organigram ESD

Vir: Lastna primerjava.

Na prvi pogled se organigrama precej razlikujeta, vendar gre slednje zlasti na račun ogromnega aparata za specialno bojevanje ameriške vojske. Nad poveljstvom sil SF so tako kar trije nivoji poveljstev, medtem ko je nad poveljstvom ESD le eden. Ko strukturo pogledamo na nivoju enot, lahko vidimo precejšnje podobnosti, le da so sile SF bistveno večje (nivoji čet). Bazična struktura za delovanje pa ostaja enaka pri obeh enotah, in sicer gre za oddelke (imenovane bojna skupina pri ESD ali ODA pri SF).

Zaključim lahko, da na področju taktike, zlasti strukturnem, ni večjih razlik med ESD in SF.

Slednje je lahko tudi posledica skupnih urjenj. Naslednje pomembno področje so naloge obeh specialnih enot.

Primerjalna tabela 10.1 prikazuje določene podobnosti in razlike na področju nalog, za katere sta enoti usposobljeni. Za referenco bo uporabljena ameriška klasifikacija, predstavljena že med uvodnimi pojmi. Slednja je še najbolj dodelana in široka ter zajema večino aspektov nalog specialnih sil.

Tabela 10.1: Podobnosti in razlike med ESD in SF

Osnovne naloge (po ameriški klasifikaciji)	ESD	SF
1. Neposredne akcije (DA)	Da	Da
2. Protiterorizem	Da	Da
3. FID	Ni deklarirana	Da
4. Nekonvencionalno vojskovanje	Da	Da
5. Specialno izvidništvo	Da	Da
6. Psihološke operacije	Niso deklarirane	Da
7. Informacijske operacije	Niso deklarirane	Da
8. Civilne zadeve	Niso deklarirane	Da
9. Preprečevanje širjenja orožij za množično uničevanje	Ni deklarirano	Da
Dodatne naloge		
10. Podpora koaliciji	Ni deklarirana, vendar izvajana	Da
11. CSAR	Da	Da
12. Protiminske operacije	Niso deklarirane	Da
13. Humanitarna pomoč	Ni deklarirana	Da
14. Obrambna pomoč	Ni deklarirana	Da
15. Specialne dejavnosti	Niso deklarirane	Da

Vir: Lastna primerjava.

Enota ESD ima precej skop seznam nalog, ko ga primerjamo z ameriško klasifikacijo. Vendar vsebuje določene nastavke, kot so »usposobljenost za naloge iz nabora sil za posebne operacije«, kar jim omogoča razširiti seznam. V bistvu je ameriški seznam precej podrobno razdelan, saj vsebuje tako splošne dejavnosti (nekonvencionalno bojevanje) kot povsem konkretne (preprečevanje širjenja orožja za množično uničevanje). Velikokrat gre za razmerja podpomenk in nadpomenk. Za transparentnost delovanja specialnih sil (ustreznim organom)

je vsekakor boljše naloge dobro razdelati, četudi lahko zato večkrat povemo praktično isto zadevo na malenkost drugačen način. Iz tabele je torej razvidno, kaj vse bi moralo biti deklarirano v seznamu nalog enote ESD, če izhajamo iz predpostavke o približno enaki usposobljenosti obeh enot in ustreznosti ameriške klasifikacije kot teoretske osnove.

Kako pa je z nalogami v praksi?

Z analizo misij, ki so jih opravile enote SF v operaciji *Enduring Freedom* ter ESD v SIKON ISAF, sem prišel do kategorizacij aktivnosti, ki jih prikazujem v tabeli 10.2.

Tabela 10.2: Aktivnosti ESD v SIKON ISAF in SF v operaciji *Enduring Freedom*

Specialno izvidništvo	Specialno izvidništvo SR
Podpora koaliciji	Podpora koaliciji
Protiterorizem	Protiterorizem
Obveščevalna dejavnost	Obveščevalna dejavnost
Varovanje pomembnih oseb	Varovanje pomembnih oseb
DA	DA
CSAR	FID

Vir: Lastna primerjava.

Šele s klasifikacijo dejavnosti obeh enot v Afganistanu sem dojel, kako podoben je bil njun spekter izvajanih nalog. Seveda je lahko bila opravljena tudi kakšna naloga več, zlasti v primeru enot SF, vendar so to naloge, ki sem jih zasledil v svoji analizi. V analizo pa tudi niso bile vključene vse operacije, selektiven sem bil zlasti pri operacijah SF, saj jih je ogromno.

Seveda bi lahko zgolj na podlagi tabele zaključili, da sta enoti konec koncev v Afganistanu opravljali skoraj enake naloge. Toda ne smemo pozabiti na ključno razliko, in to je skorajšnja odsotnost DA ali neposrednih akcij pri ESD, medtem ko so slednje pri SF predstavljale težišče delovanja, vse druge dejavnosti pa so jim bile dejansko dopolnilo in so jih opravljali pred in po večjih napadih. Naloge so si torej v splošnem podobne, vendar po količini in trajanju različne, bistvena pa je primerjava pogostnosti neposrednega bojnega delovanja in konfrontacije z nasprotnikom pri ESD in silah SF.

Zaključim lahko, da so pripadniki ESD glede na to, da so v Afganistan prišli po večjih spopadih, opravili presenetljivo širok spekter nalog, ki je vsaj na papirju, zelo primerljiv z enotami SF.

Med obema enotama je na področju oborožitve in opreme precej razlik. Razlike so zlasti v kalibru jurišne oziroma avtomatske puške, saj imajo ameriške sile standardni NATO-kaliber 5,56 mm, medtem ko imajo slovenske sile naboj kalibra 7,62 mm. Slednje otežuje kompatibilnost z zavezniškimi silami, vendar ima tudi nekatere taktične prednosti, saj ta kaliber uporabljajo tudi nasprotniki (torej talibani in teroristi). Pripadniki ESD v svojem arzenalu tudi niso imeli puškomitraljeza ter protiletalskih sredstev. Slednji niti ni bil potreben, medtem ko bi bil puškomitraljez dobrodošel dodatek. Problematično je tudi ad hoc opremljanje. ESD je veliko opreme dobil tik pred odhodom v Afganistan in vprašanje je, kako dobro se je v uporabi slednje mogoče izuriti, če imaš na razpolago relativno malo časa. Tako orožje kot oprema bi morala biti predhodno temeljito testirana in šele nato postati del standardne opreme za misije specialnih sil. Res pa je, da se določena oprema najbolje testira v realnih razmerah, toda še vedno mora biti prej uporabljena na usposabljanjih in urjenjih.

Razlike med obema enotama so tudi v transportnih zmogljivostih, saj je imel SF na razpolago tudi letala in helikopterje. Zlasti odsotnost lastnih, specialnih zračnih (transportnih) zmogljivosti je po mojem mnenju velika pomanjkljivost slovenskih specialnih sil tudi nasploh, ne le na misiji v Afganistanu.

Kar se tiče delovanja v Afganistanu je razlika med obema enotama tudi čas, ki ga je specialna enota imela za priprave na operacijo. Tukaj so po mojem mnenju bili v prednosti pripadniki ESD.

Kot sem že uvodoma domneval, je iskanje presečišča interesov obeh specialnih sil dejansko res težavno, saj se je ESD vključil v operacije v Afganistanu šele v drugi fazi, takrat ko so bili ključni spopadi že zdavnaj mimo. Slednje je seveda posledica nečlanstva v t. i. ohlapnih koalicijah, ki so navadno ofenzivne. Menim, da bi ameriškim specialnim silam zelo prav prišla pomoč zlasti v uvodnih fazah bojevanja. Namreč, usklajevanje taktik delovanja med posameznimi specialnimi silami je povsem nekaj drugega od urjenja, koordinacije in poveljevanja lokalnim policijam. Kot smo videli pri analizi primerov operacij, so bile ravno lokalne sile največkrat razlog za slabšo realizacijo bojnih načrtov. Slovenske specialne sile so očitno doktrinarno res zelo podrejene delovanju pod okriljem mednarodnih obrambnih zavezništev, kot je zveza Nato, v prihodnosti morebiti tudi Evropska unija. Slednje zagotovo ne iz vojaško-strokovnih razlogov, temveč zagotovo iz političnih. Enota za specialno delovanje je po analizi sodeč ena izmed boljših tovrstnih enot in jo po mojem mnenju po kvaliteti lahko postavimo ob bok zelenim baretkam iz ZDA.

11 PRIMERJAVA AMERIŠKE SPECIALNE VOJAŠKE DOKTRINE S SLOVENSKO VOJAŠKO DOKTRINO

Primerjava ni enostavna, saj ne govorimo o popolnoma identičnih zadevah. Ameriška specialna vojaška doktrina je namreč del bistveno večje splošne vojaške doktrine. Slovenska vojaška teoretična misel pa specialne vojaške doktrine zaenkrat še ne premore. Vendar pa je ravno zaradi dejstva, da je trenutna slovenska vojaška doktrina precej aktualna in vsebuje dobre nastavke za razvoj specialne doktrine, primerjava precej na mestu. Obe doktrini sta tudi precej aktualni, saj sta iz leta 2006.

Ameriška doktrina specialne sile označuje kot dominantne, kar je razlika glede na obrambno opredelitev vloge slovenskih specialnih sil.

Tudi samo delovanje ameriških specialnih sil je opredeljeno kot pretežno individualno ali v t. i. ohlapnih koalicijah, medtem ko je pri slovenskih specialnih silah poudarek na multilateralnem sodelovanju, zlasti preko koncepta t. i. združenih namenskih sil (CJTF), npr. v zvezi Nato.

Ameriška specialna vojaška doktrina dobi najbolj ofenziven značaj z opredelitvijo preventivne strategije zlasti v navezavi z vojno proti terorizmu (krajše WOT).

V primeru opredelitve specialnega delovanja je torej pri slovenski doktrini na strateški ravni viden poudarek na defenzivnem delovanju specialnih sil. Slednje je očitna razlika glede na pojmovanje strateške vloge specialnih sil pri ameriški doktrini, ki je izrazito ofenzivna in celo preventivna.

Slednje lahko pripišemo tudi geopolitičnemu položaju obeh držav, saj ZDA že zelo dolgo niso bile prisiljene neposredno braniti svojega teritorija. Slovenija je po drugi strani povsem drugačen primer. Geopolitična obeležja tako vplivajo tudi na sam ustroj oziroma načine delovanje ter doktrinarna načela na področju vojskovanja, seveda tudi specialnega.

Razlogi za ofenzivnost ameriške specialne vojaške doktrine so lahko tudi v tem, da ima ameriški varnostni sistem za obrambo na svojih tleh namenjene druge enote, medtem ko Slovenija zlasti na področju protiterorizma pa tudi drugih groženj nima na voljo tako širokega izbora enot. Že zato je lahko specializacija oziroma osredotočenost na zgolj ofenzivni ali defenzivni način delovanja pri slovenskih specialnih silah problematična.

Če povzamem, je torej ameriška specialna vojaška doktrina izrazito ofenzivnega značaja, medtem ko je slovenska splošna vojaška doktrina predstavnik defenzivne doktrine. Kako je potem možno, da imata državi tako podobne specialne enote kopenske vojske?

Eden izmed možnih odgovorov je, da obstaja neka optimalna struktura specialne enote, ki je enako uspešna tako za ofenzivna delovanja kot defenzivo. Slednje se skoraj ne zdi verjetno.

Če nato izhajam iz dejstva, da sem na podlagi analize delovanj obeh enot v Afganistanu prišel do zaključka, da sta se obe enoti dobro izkazali, pridem do ugotovitve, da slovenske specialne enote kopenske vojske niso najbolj optimalen izbor za defenzivno delovanje. Vendar je tukaj treba ločiti klasično defenzivo od asimetrične, kjer gre v bistvu za »obrambne napade« na nasprotnika, kar je v slovenski vojaški doktrini dobro opredeljeno.

V kolikor imajo boji obeležja asimetrije, so specialne enote lahko univerzalen instrument tako za obrambo kot napad, saj so meje med obema načinoma bojevanja zabrisane. Slednje ponovno nakazuje možnost, da je predpostavka o obstoju univerzalne strukture specialne enote verjetna.

12 SKLEP

Prvo hipotezo, ki pravi, da je način delovanja slovenskih in ameriških specialnih enot pri zagotavljanju nacionalne in mednarodne varnosti kljub podobni strukturi enot, različen, moram ovreči. Struktura obeh enot je resda zelo podobna, vendar je prav takšen tudi sam način delovanja. Na podlagi analize primerov delovanja v operacijah *Enduring Freedom* in ISAF sem prišel do presenetljivega spoznanja, da so tako ameriški kot slovenski pripadniki specialnih sil opravljali precej podoben spekter nalog. Vendar so temeljne razlike med obema zlasti v samemu načinu sodelovanja v vojni v Afganistanu. Enote SF so delovale samostojno in v t. i. ohlapnih koalicijah, medtem ko je ESD deloval v okviru sil ISAF kot del zveze Nato. Mednarodna legitimnost je torej precej bolj na strani slovenskih specialnih sil. Če pogledamo v obe doktrini, je način delovanja obeh precej jasen. Slednje torej sodi že v področje doktrinarnih primerjav in je zadeva, s katero se ukvarja druga hipoteza.

Ofenzivnost ameriške (specialne) vojaške doktrine nakazuje že moto pripadnikov SF »svobodo zatiranim«. Slednji že delno potrjuje hipotezo o ofenzivnosti ameriške vojaške doktrine, saj je pojem zatiranosti relativen in odvisen od specifičnih okoliščin, predvideva pa poseganje ameriške specialne vojaške sile na ozemlja suverenih in neodvisnih držav, v kolikor se jim to zdi potrebno.

Navezava slednjega na samo doktrino to le še dodatno potrdi, saj elementi, kot je WOT (vojna proti terorizmu) ter možnosti preventivnih napadov nakazujejo izrazito ofenzivne doktrinarne načrte in ideje. Ko analiziramo še slovensko vojaško doktrino, ki izčrpno razloži strateško defenzivo kot ključno (obrambno) dejavnost specialnih sil, uvidimo vse bistvene razlike obeh doktrin. S tem je potrjena druga hipoteza, ki pravi, da je ameriška doktrina o uporabi vojaških specialnih sil bolj ofenzivno naravnana kot slovenska. Ameriške specialne sile služijo predvsem individualnim nacionalnim interesom, medtem ko slovenske nudijo svoje zmogljivosti predvsem nadnacionalnim varnostnim strukturam, kot je zveza Nato.

Če vzamemo Thorntonovo trditev v zaključku njegovega dela o asimetričnemu vojskovanju, ko pravi, da se bodo morale zahodne sile v t. i. modelu »akcije-reakcije« prilagoditi novim oblikam (asimetričnega) bojevanja, za pravilno (Thornton 2007, 147), potem bi iz tega izpeljal nujnost nadaljnje transformacije oboroženih sil Slovenije in ZDA. Transformacija bi bila smotrna v smeri okrepitve komponente specialnih sil, ki bi morale imeti vodilno vlogo v asimetričnem bojevanju. Tega so se Američani sicer zavedali že v šestdesetih letih prejšnjega stoletja, ko je predsednik Kennedy rekel, da se je proti gverilcem treba boriti po gverilsko, v

poznejšem času pa so na to skoraj pozabili. Če Kennedyjevo izjavo nekoliko parafraziram, lahko rečem, da se je proti današnjemu asimetričnemu nasprotniku treba boriti asimetrično, z drugimi besedami nekonvencionalno ali specialno. Primat specialnih sil na tem področju je očitno. Kljub temu pa je še vedno veliko tistih, ki mislijo, da so močna zračna komponenta in tanki bistvo sodobnega vojskovanja. Lahko, da bodo kdaj to ponovno postali, vendar trenutno to nikakor niso. Ta miselnost velja zlasti za oborožene sile ZDA, saj so prav slednje vodilne v razvoju tovrstnih oborožitvenih sistemov in imajo očitno prevlado v zraku. Slovenski vojaški analitiki po drugi strani, kot sem že omenil, razmišljajo drugače, saj so v vojaški doktrini eksplicitno izrazili pripravljenost na asimetrično delovanje svojih specialnih in drugih sil proti nasprotniku. Težava je le naravnost zgolj na defenzivo in nedorečenost delovanja specialnih sil zunaj nacionalnega ozemlja. Eno je seveda teorija, drugo pa praksa. Vsekakor pa je že razmišljanje o tem, da asimetrija ni »enosmerna cesta«, velik korak naprej v razumevanju sodobnih virov ogrožanja varnosti pa tudi pri sodelovanju v oboroženih spopadih 21. stoletja. Asimetrija je torej učinkovito sredstvo tako za kljubovanje majhnih velikim kot tudi obratno. Gre za dvosmerni proces, pri katerem se za vsako vrsto napada razvije uspešna obramba. Povedano drugače, šibkejši nasprotnik se bo skoraj vedno zatekel k asimetričnim metodam bojevanja in jih bo uporabljal tako dolgo, dokler se jih ne bo začel posluževati tudi njegov, sicer močnejši nasprotnik, nato bo prvi prisiljen iskati nove metode bojevanja, v kolikor bo želel biti uspešen.

Stotnik Uroš Paternus, sedanji poveljnik ESD, je menil, da je opredelitev specialnega delovanja v osnutku Doktrine vojaške obrambe »bistveni napredek normativne in doktrinarne ureditve specialnega delovanja glede na preteklost« (Paternus 2005, 54).

Sam bi dodal, da je bila opredelitev specialnega delovanja tudi dejansko uvrščena v Doktrino leta 2006. Vendar pa to ne pomeni, da je zadeva urejena. To bi moral biti zgolj začetek dolgotrajne doktrinarne reorganizacije s ciljem izboljšanja položaja in vloge specialne enote znotraj Slovenske vojske. Posebna specialna vojaška doktrina Slovenske vojske nikakor ne bi bila slaba ideja. Seveda bi bilo treba izhajati iz splošne doktrine. Temelji v njej so (zaenkrat) dobri, treba bi jih bilo dodelati, razširiti, nato pa preiti na specifično, ločeno vojaško doktrino, ki se bo posvetila zgolj in samo specialnemu delovanju. Glede na sedanje varnostne trende bi bila to zelo smotrna poteza.

Naslednja smotrna poteza bi bila tudi vzpostavitev dodatnih specialnih enot, kjer pa količina nikakor ne bi smela biti prioriteta glede na kakovost. Zavedati se je treba, da je že sodelovanje na mirovnih misijah postalo v določenih delih sveta, kot je Afganistan, izredno kompleksno, nevarno in politično občutljivo. Za tovrstne misije so specialne sile še najbolj

racionalna izbira. Toda težave nastanejo takrat, ko so najboljši pripadniki specialnih sil v tujini, doma jih pa ostane tako kvalitativno kot kvantitativno manj. Slednje je v navzkrižju z obrambno naravnostjo splošne vojaške doktrine, ko je doma treba imeti popolnjene vrste. Že zgolj zaradi tega bi morale biti število pripadnikov slovenskih specialnih sil večje. Povsem konkretno menim, da bi bila nujna vzpostavitev specialnih sil za transport specialnih enot (po vzoru ameriških *Nightstalkerjev* oziroma t. i. *160th Aviation Regiment*). Na kriznih žariščih so specialne sile zelo ogrožene ravno med transportom. Zanimive bi bile statistike žrtev med transportom in med dejanskim bojnim delovanjem. Ravno zato bi tudi na tem področju morali stremeti le k najboljše izurjenim upravljavcem bodisi transportnih letal (ko bodo v arzenalu Slovenske vojske), transportnih in bojnih helikopterjev (slednji bi prav tako lahko bili del arzenala Slovenske vojske, pa zaenkrat še niso), oklepnih transporterjev in drugih lahkih oklepnih vozil.

S tovrstnimi ukrepi bi ne le izboljšali mobilnost in premestljivost ESD, temveč tudi varnost. Seveda slednje ne predstavlja zanemarljivih obrambnih izdatkov, vendar bi se kvaliteta Slovenske vojske veliko bolj povečala kot z nakupom konvencionalnih oborožitvenih sistemov in hkratnim zanemarjanjem človeškega potenciala, ki leži zlasti v visoko usposobljenih enotah, kot je Enota za specialno delovanje.

Za zaključek naj povem, da sem za nalogo, kljub manjšemu obsegu, porabil precej časa. Veliko tudi na račun iskanja relevantne in strokovne literature. Pri tem mi je bila v veliko pomoč Katedra za obramboslovje z mentorjem in predstojnikom katedre, saj sem z njuno pomočjo iz tujine pridobil ustrezno literaturo, ki je pri nas doslej ni bilo. Tako je sedaj na področju ameriških specialnih vojaških enot pri nas na voljo dovolj strokovnih del tudi za nadaljnje, še bolj poglobljene študije. Ostaja pa drugi pol in to je Enota za specialno delovanje oziroma področje slovenskih specialnih enot in doktrinarnih osnov, ki je zelo slabo teoretsko podprto. Nadaljnje raziskave na tem področju so za uspešen razvoj tega vojaškega segmenta v Sloveniji nujne. Pri svoji raziskavi sem se tako nenehno soočal s pomanjkanjem ustrezne strokovne literature s področja specialnega delovanja pri nas. Ugotovitve nekaterih vojaških strokovnjakov, ki sem jih povzemal, so temeljile na neposrednih strokovnih izkustvih, tako da določenih idej in dejstev dejansko še ni bilo v družboslovno-politološki sferi, temveč zgolj v vojaško-strokovni. Kljub vsemu mi je nekako uspelo najti dovolj referenčnih točk za primerjavo obeh enot in doktrin. Da sem se odločil za tovrstno področje raziskovanja, se je izkazalo za pravilno odločitev, saj sem prišel do presenetljivih rezultatov, ki upam, da bodo pritegnili pozornost tako strokovnih vojaških krogov kot tudi vzbudili željo družboslovcev po nadaljnjih raziskavah na področju specialnih enot in asimetričnega bojevanja.

13 LITERATURA

- Adams, Thomas K. 1998. *US Special Operations Forces in Action; The Challenge of Unconventional Warfare*. London: Frank Cass.
- *Al Qaida's last stronghold*. 2008. Dostopno prek: <http://www.guardian.co.uk/flash/0,616624,00.html> (10. junij 2008).
- *ESD*. Dostopno prek: <http://slovenskavojska.si/poklicna/enote/pssv/esd.htm> (22. april 2008).
- *Enote*. Dostopno prek: <http://www.slovenskavojska.si/poklicna/enote/index.htm> (30. junij 07).
- *FM 3-05 Army Special Operation Forces*. Dostopno prek: <http://www.fas.org/irp/doddir/army/fm3-05-overview.pdf> (21. april 2008).
- *FN Minimi*. 2006. Dostopno prek: <http://world.guns.ru/sniper/sn72-e.htm> (22. marec 2006).
- *Grenade Launchers*. 2006. Dostopno prek: <http://world.guns.ru/grenade/gl00-e.htm#agl> (21. april 2006).
- Housson, Jean Pierre. 2005. Assault Rifles and Automatic Carbines Revisited (II). *Military Technology* 4: 80–82.
- *How US Strategy in Tora Bora failed*. Dostopno prek: <http://www.commondreams.org/headlines02/0210-05.htm> (12. junij 2008).
- Kulger, Richard. 2007. *Operation Anaconda in Afghanistan*. Dostopno prek: www.ndu.edu/CTNSP/Case%205%20Operation%20Anaconda.pdf (20. maj 2007).
- Micheletti, Eric. 2004. *Special Forces; War on Terrorism in Afghanistan*. Španija: Histoire&Collections.
- Mihajlovič, Mihajlo in Stanislav Arsić. 2003. *Specialne snage sveta*. Beograd: Tricontinental.
- *Military Parachutes and Accessories*. 2006. Dostopno prek: <http://www.teknikgrup.com/products/parachute.htm> (28. marec 2006).
- Meigs, C. Montgomery. 2003. *Unorthodox Thoughts about Asymmetric Warfare*. Dostopno prek: <http://www.carlisle.army.mil/usawc/Parameters/03summer/meigs.pdf> (23. oktober 2007).
- *Revija Obramba*. 1994. Orožje in oprema 1. specialne brigade MORiS, priloga revije.
- *Revija Obramba*. 2005. Specialne enote 1, posebna izdaja: 40–41.

- *Revija Obramba*. 2008. Sile Slovenske vojske, posebna izdaja: 51.
- *Operation Anaconda*. 2007. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Anaconda (21. maj 2007).
- *Operation Enduring Freedom*. Dostopno prek: <http://www.history.army.mil/brochures/Afghanistan/Operation%20Enduring%20Freedom.htm#p26> (20. junij 2008).
- Paternus, Uroš. 2004. *Razvoj specialnih vojaških enot po koncu hladne vojne*. Specialistično delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Paternus, Uroš. 2005. *Možnosti razvoja specialnih sil v SV glede na izkušnje iz mirovne misije ISAF*. Zaključna naloga. Poljče: Poveljniško štabna šola.
- Pengelley, Rupert. 2005. Carl Gustav gets new anti-structure munition. *Jane's International Defense Review*, September 2005: 15.
- Pišlar, Marko. 2003. Pripravljeni na odhod v Afganistan. *Slovenska vojska IX/15*: 12–13.
- Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje. 2006. *Vojaška doktrina*. Dostopno prek: http://www.mors.si/fileadmin/mors/pdf/dokumenti/vojd2006_slo.pdf (10. februar 2008).
- Pugliese, David. 2003. *Shadow Wars; Special Forces in the New Battle Against Terrorism*. Kanada: Esprit de Corps Books.
- Pushies, Fred. 2003. *Special Ops America's Elite Forces in 21st Century Combat*. ZDA: MBI Publishing Company.
- Ramirez, Armando J. 2004. *From Bosnia to Baghdad; The Evolution of US Army Special Forces from 1995-2004*. California: Naval Postgraduate School.
- *Remington 879 Shotgun*. 2006. Dostopno prek: <http://world.guns.ru/shotgun/sh17-e.htm> (21. marec 2006).
- Schumacher, Gerald. 2005. *To be a U.S. Army Green Beret*. ZDA: Zenith Press.
- The Institute of Land Warfare. 2006. *Defining Asymmetric Warfare*. Dostopno prek: http://www.ausa.org/PDFdocs/LWPapers/LWP_58.pdf (23. oktober 2007).
- Thornton, Rod. 2007. *Asymetric Warfare*. VB: Polity Press.
- TV National Geographic. 2008. *Situation Critical*. 14. januar.
- *U.S. Army Special Forces*. 2000. Dostopno prek: http://www.specialoperations.com/Army/Special_Forces/SF_Info/Detailed_History.htm (5. junij 2008).
- Vidušić, Emil. 2003. *Specijalci*. Split: Naklada Bošković.

14 PRILOGE

Priloga A: Oborožitev in oprema specialnih sil

Oborožitev

Hladno orožje

V to kategorijo sodijo noži, ki se uporabljajo v borbi na blizu, in sicer za zabadanje, sekanje, metanje na razdalji do 10 metrov ali kot bajoneti na puškah (Mihajlović in Arsić 2003, 111).

Samostreli in loki spadajo v kategorijo tihega hladnega orožja. Na sodobnih primerih takega orožja so nameščeni dnevni in nočni optični namerilniki (Mihajlović in Arsić 2003, 113).

Samostrele tipa compound so imeli (in jih verjetno še imajo) v svojem arzenalu tudi pripadniki slovenskih specialnih sil (Revija Obramba 1994).

Žica za davljenje pa spada med neslišna sredstva za likvidacijo ljudi in je lahko nameščena tudi na nožih (Mihajlović in Arsić 2003, 111–113).

Ognjeno orožje

Pištole

Vsak pripadnik specialnih sil je navadno oborožen s pištolo ali revolverjem, ki imajo skupne karakteristike: velika hitrost streljanja, enostavnost konstrukcije in uporabe, majhna masa in preciznost (Mihajlović in Arsić 2003, 113). Zlasti enostavnost in mnogokrat z njo pogojena zanesljivost delovanja sta atributa, ki ga pripadniki specialnih sil zelo cenijo. Pripadniki SF uporabljajo predvsem pištole Beretta M9 (Pushies J. 2003, 48).

Brzostrelke

Karakteristike, kot so učinkovitost v borbi na blizu, enostavnost konstrukcije in uporabe ter vzdrževanja so naredili brzostrelke za najbolj priljubljena orožja specialnih enot. Opremljene so z optičnimi namerilniki, dušilci poka, laserskimi označevalci ciljev, termovizijskimi napravami itn. (Mihajlović in Arsić 2003, 117).

Najpogostejša brzostrelka je nedvomno Heckler & Koch MP5 in je v številnih različicah v uporabi pri večini specialnih enot po svetu. Brzostrelka, ki jo pogosto uporabljajo ameriške specialne enote, je Ingram (Mihajlović in Arsić 2003, 117–118).

Avtomatske (jurišne) puške

Ta vrsta orožij je pri pripadnikih specialnih sil še najbolj zastopana. V novejše modele so vgrajeni podcevni metalci granat in različne optoelektronske naprave. Ena najbolj množično proizvedenih pušk, ki je tudi široko zastopana med specialnimi silami (s predelavami in izboljšavami), je puška M16 oziroma t. i. črna puška. Na podlagi te puške so razvili tudi karabin M4 A1, ki je bolj robustne konstrukcije in zaradi tega še bolj priljubljena med pripadniki ameriških specialnih sil (Mihajlović in Arsić 2003, 124).

Šibrenice

Šibrenice imajo kratek doomet, vendar velik učinek na cilj. Model šibrenice s prirezanim kopitom je posebno primeren za prikrito nošenje (npr. pod plaščem). Obstaja tudi t. i. modularna bojna šibrenica (MCS)²¹, ki je podcevni dodatek za puški M4 ali M16. Ta dodatek se da tudi samostojno uporabljati. Sicer so puške Remington 870 standardno orožje mnogih specialnih enot po svetu (Vidušić 2003, 360-361; Remington 879 Shotgun 2006). Slednje zlasti zaradi uporabnosti pri pregledovanju objektov, vpade v objekte ter zanesljivi nevtralizaciji nasprotnika.

Ostrostrelske puške

Oboroženi spopadi v zadnjem desetletju dvajsetega stoletja so pokazali, da so cilji vse pogostejše v urbanem okolju, na velikih razdaljah in maskirani ter uporabljajo različne oblike zaklonov. Za take primere se uporablja ostrostrelske puške, za katere je značilna izjemna preciznost in velik psihološki vpliv na sovražnika. Specialnih enot si ne moremo zamisliti brez ostrostrelskega orožja (Mihajlović in Arsić 2003: 126). Tudi v ostalih kompleksnih terenih, kot so gorata področja (npr. Afganistansko gorovje), so ostrostrelske puške izrednega pomena.

V enotah SF je trenutno v uporabi ostrostrelski sistem M24, ki temelji na puški Remington 700 (Pushies J. 2003, 50).

Puškomitraljezi in mitraljezi

Kljub temu da je na tem področju malo novitet, so to še vedno pogosta orožja specialnih sil po vsem svetu. Dva pogosta predstavnika sta belgijski FN MAG in minimi. Nanj se lahko

---

²¹ *Modular Combat Shotgun*

namesti tudi optični namerilnik. Obstaja posebna različica minimija, ki je bil izdelan prav za ameriške specialne enote. Gre za model FN Mk.46 model 0. Američani poleg tega uporabljajo še (puško)mitraljez M 60 (Mihajlović in Arsić 2003, 131-133; FN Minimi 2006).

V kategorijo težkih mitraljezov velikega kalibra sodi Browning M2HB, ki je najbolj razširjeno orožje te vrste in je zelo uspešen proti lahko oklepljenim ciljem, helikopterjem in letalom v nizkem letu. Masa orožja je 39,1 kg, doomet 2000 metrov, če orožje ni pritrjeno na vozilo je najbolj primeren tripodni podstavek (Mihajlović in Arsić 2003, 134–135).

Protioklepna in protiletalska orožja

Veliko število oklepnih vozil, ki jih imajo sodobne oborožene sile, je povzročilo, da morajo biti pripadniki specialnih sil opremljeni tudi z orožjem, ki je kos takim vozilom. Gre za prenosna protioklepna orožja za enkratno ali večkratno uporabo, s karakteristikami kot so majhna masa, enostavna uporaba, zanesljivost, velika prebojnost, možnost uporabe tudi proti drugim ciljem ter relativno nizka cena (Mihajlović in Arsić 2003, 135).

Najpogosteje uporabljeni sistem je Carl Gustav M2/M3, kalibra 84 mm. V kratkem bo za izvedenko M3 razvit (sodelovanje SOCOM-a s švedskim FVM) tudi nov t. i. *anti-structure* (torej namenjen uničevanju infrastrukture) projektil, ki bo imel razširjeno eksplozivno (termobarično) glavo (Pengelley 2005, 15; Mihajlović in Arsić 2003, 135–136).

Med protiletalskimi orožji so najbolj razširjena Stinger, Strela, Igla in Mistral (Mihajlović in Arsić 2003: 140,141).

Metalci granat (bombometi)

Obstajajo podcevní, samostojni in avtomatski bombometi oz. metalci granat.

Najpogosteje se uporabljajo podcevní bombometi zlasti ameriški M203. Specialne sile uporabljajo tudi samostojne bombomete, ki so navadno nameščeni na tripodnih podstavkih ali na vozilih. Granate so lahko AP²², fragmentarne in prebojne (za lahko oklepljene transporterje) ter *dual purpose*, torej dvojnega namena, tako fragmentarne kot AP, saj najprej prebijajo in nato razpršijo drobce (Grenade Launchers 2006).

---

²² AP pomeni *anti personell* (torej protipehotne).

Minometi

Trenutno obstajajo trije tipi minometov, namenjeni uporabi specilnih sil (gre za t. i. Commando Mortars). Prvi je IMI Commando 52 mm, nato francoski Titanite 52 mm in BAE L9A1 kalibra 51 mm (Housson 2005, 80–82).

Eksplzivni in NBC-sredstva (diverzantska sredstva)

Ena od nalog specialnih sil je tudi izvajanje diverzij. V ta namen so specialne sile opremljene z različnimi sredstvi, kot so: minskoeksplozivna, nuklearna, kemična in biološka ter zažigalna sredstva (Mihajlović in Arsić 2003: 144).

Američani so za svoje specialne sile proizvedli celo nuklearna diverzanstka sredstva²³, kot so bomba Summa, moči 1–3 kilotone, različne mine moči od 0,01 do 1 kilotone, posebne diverzantske granate z močjo, ekvivalentno 10 kg TNT-ja, ter fisiske materiale za označevanje prostorov in ljudi (Mihajlović in Arsić 2003, 144–145).

Sredstva za zveze

Ko analiziramo ta sredstva, se moramo zavedati pogojev, v katerih specialne sile največkrat delujejo. Gre za velike oddaljenosti od zavezniških sil, stalno sovražno okolje, dolge in pogoste pohode in premike, neugodne klimatske in geografske razmere pa tudi pomanjknje logistične in druge podpore. Posledično se od sredstev za zveze zahtevajo majhna masa, trpežnost, veliki domet, zanesljivi viri energije, enostavna uporaba, zanesljivost delovanja in odlična kriptozашčita. V ta namen so specialci opremljeni s sodobnimi radijskimi in elektronskimi sredstvi, ki jih uporabljajo tako za osebno komunikacijo kot za komunikacije z oddaljenimi centri (Mihajlović in Arsić 2003, 145).

Za zagotavljanje varnih zvez je za specialne sile prioriteta uporaba najsodobnejših prenosnih sistemov satelitskih in radijskih zvez z avtomatsko kriptozашčito ter oddajanjem in sprejemanjem, ki traja le nekaj sekund (Mihajlović in Arsić 2003, 145–146).

Najpomemnejši kos opreme je (zlasti v zadnjem obdobju) postal laserski označevalec ciljev ali krajše LD (ang. *Laser Designator*). Slednji omogoča pripadniku specialnih enot navajanje letalskega ognja na cilje večjega (operativno-taktičnega) pomena. V vojni v Afganistanu so bile te naprave neprecenljive.

---

²³ Gre za t. i. bombe v kovčkih (miniaturne jedrske bombe).

Padalska oprema

Pomemben del urjenja specialnih sil so skoki s padalom, saj je ta večšina izjemnega pomena za poznejše delovanje teh enot. Včasih je namreč zračni oziroma padalski desant edina možnost infiltracije na nasprotnikovo ozemlje. Ker nasprotnikova zračna obramba velikokrat ogroža letala specialnih sil, so slednji prisiljeni skočiti s padali, še preden je letalo na nasprotnikovem ozemlju, in prejadрати ali preleteti večje horizontalne razdalje. Tako lahko preletijo 30 km vodoravnega leta, po nekaterih podatkih lahko ob ugodnih vremenskih razmerah in ob pomoči vetra premagajo celo do 50 km horizontalne razdalje²⁴.

Obstajata dve osnovni vrsti skokov, ki ju izvajajo specialne sile. Oboji se izvajajo na velikih višinah (10 km in više). Zaradi takih višin imajo padalci posebne obleke in dihalne aparate s kisikom. Prvi je t. i. HAHO²⁵ skok, kjer padalec odpre padalo kmalu po skoku iz letala. Omogoča mu, da preleti večje horizontalne razdalje. Za natančen doskok na točno določeno destinacijo imajo padalci navigacijske sisteme. Druga vrsta skoka je t. i. HALO²⁶ skok, kjer padalec odpre padalo precej nizko nad tlemi, s ciljem da ne bi bil odkrit s strani nasprotnikovih radarjev. Tako večino svojega leta prosto pada. Zaradi velikih višinskih razlik so padalci pri teh skokih podvrženi nevarnosti hypoksie (ki povzroči izgubo zavesti). V ta namen imajo vgrajene posebne altimetre, ki ko zaznajo določeno nadmorsko višino (pri HALO skokih je ta navadno 700–800 metrov nad morjem, lahko pa tudi nižje, avtomatsko vklopijo odpiranje padala. To je preventivni ukrep, saj bi bil padalec lahko v nezavesti in ne bi mogel odpreti padala, kar bi pomenilo katastrofo (Vidušić 2003, 13; Military Parachutes and Accessories 2006).

Spodnja slika v grobem prikazuje razliko med skokoma HALO (oštevilčen z 2) in HAHO (oštevilčen z 1).

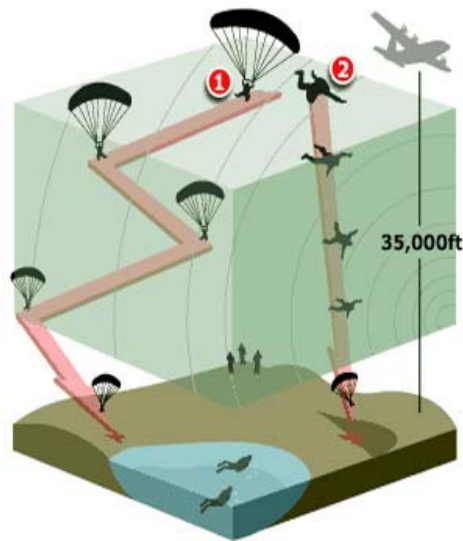
---

²⁴ Ta podatek povzemam iz knjige Emila Vidušiča *Specijalci*.

²⁵ *High Altitude/ High Opening*

²⁶ *High Altitude/Low Opening*

Slika 14.1: Razlika med skokoma HALO in HAHO

Vir: Military Parachutes and Accessories 2006.

Pri HAHO skokih padalci odprejo posebno (veliko) padalo, ki jim omogoča počasnejše padanje in s tem doseganje določenih prednosti, ki sem jih omenil že zgoraj.

Alpinistična oprema

Tu se oprema specialnih sil ne razlikuje veliko od opreme alpinistov, gorskih reševalcev in vodnikov, višinskih delavcev ter vseh, ki se tako ali drugače ukvarjajo z dejavnostmi na velikih višinah. Razlikuje se zlasti po barvi, saj so npr. vrvi, plezalni pasovi, čelade, vponke, sistemi za spuščanje ob vrvi, vitli, prižeme za vzpenjanje po vrvi itd. manjših mer, mase in temnejših, matiranih in hrapavih površin ter maskirnih barv.

Intendantska in sanitetna sredstva

Med ta sredstva sodijo različni paketi prve pomoči, ekipe pripadnikov specialnih sil pa so navadno sestavljene tudi iz sanitetnih tehnikov oziroma bolničarjev, ki so še posebej usposobljeni za oskrbovanje morebitnih poškodovanih in ranjenih.

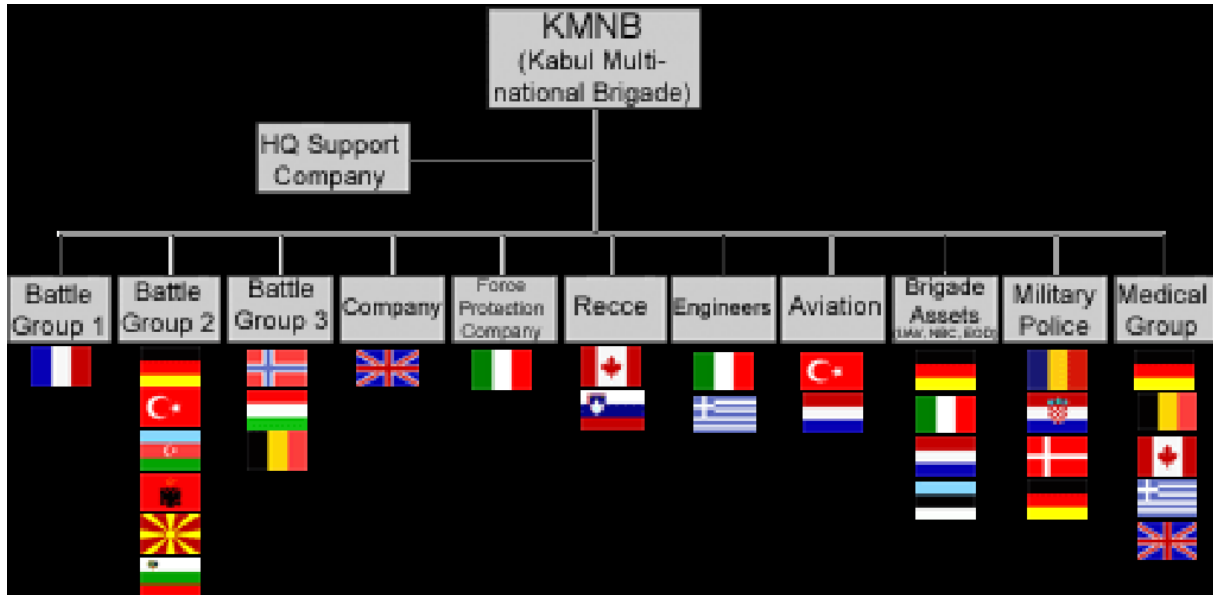
Transportna sredstva

Za delovanje specialnih sil so zelo pomembna tudi ta sredstva. Ključni trenutki akcij so navadno bodisi infiltracija bodisi reševanje oziroma evakuacija s sovražnega ozemlja. Tako pripadniki specialnih enot uporabljajo vsa razpoložljiva transportna sredstva in specialno skonstruirana, torej namenjena posebej za njihove naloge (Mihajlović in Arsić 2003: 146).

Pri pripadniku specialnih sil tako ZDA kot Slovenije je delež obsega opreme proporcionalno precej večji kot delež oborožitve, saj je za opravljanje neke specifične naloge posebna oprema bistvenega pomena, medtem ko igra strelno orožje in drugi tipi oborožitev največkrat sekundarno vlogo (zlasti s ciljem samoobrambe in možnosti reševanja v primeru detekcije). Čas bo pokazal, ali se bo oprema in oborožitev specialnih sil tudi v prihodnje tako razlikovala od regularnih vojakov ali bo prišlo do večjega poenotenja zaradi vse večjega števila t. i. spopadov nizke intenzivnosti, bojevanja v urbanih okoljih itd.

Priloga B: Struktura mednarodne brigade operacije ISAF v Kabulu

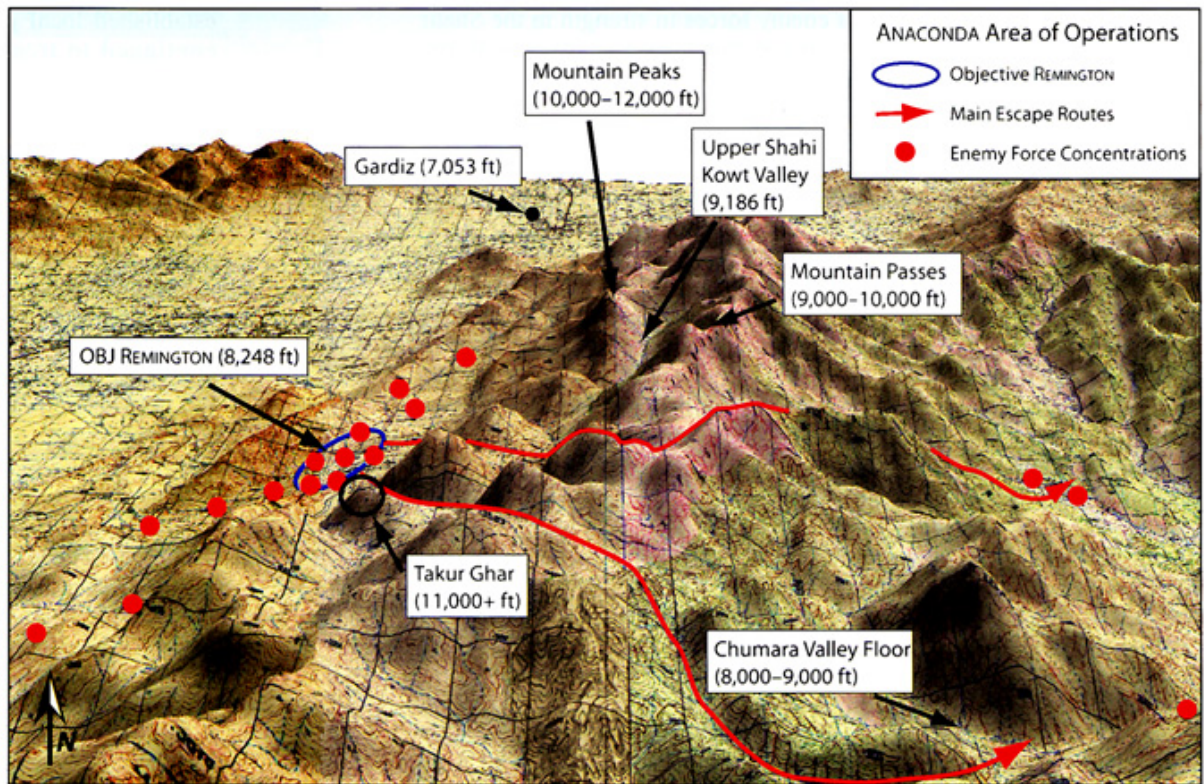
Slika 14.2: Struktura mednarodne brigade operacije ISAF v Kabulu

Vir: KMNB, http://www.globalsecurity.org/military/ops/images/oef_kmnbn.gif, 10. 6. 2008.

Priloga C: Zemljevid operacije Anaconda

Slika 14.3: Zemljevid operacije Anaconda

Vir: Anaconda Map, 2006.